

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา
2. การอ่าน
3. ทศวรรษแห่งการอ่าน
4. องค์การแห่งการอ่าน
5. การวิจัยปฏิบัติการ
6. บริบทศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบรบือ จังหวัด

มหาสารคาม

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา

การพัฒนาบุคลากรทั้งในหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ ทั้งที่บรรจุใหม่และบุคลากรเก่า ได้รับการพัฒนาเพราะเมื่อได้เลือกสรรผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้าทำงานแล้ว เมื่อเวลาผ่านไป ความรู้ต่าง ๆ ก็ลดน้อยลงไป ประกอบกับวิทยาการต่าง ๆ เจริญขึ้นรวมทั้งเทคนิคหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เปลี่ยนไป จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ปฏิบัติและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้กับองค์กร

1. ความหมายของการพัฒนาบุคลากร

สมพงษ์ เกษมสิน (2548 : 531) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น

ภิญโญ สาธร (2526 : 179) การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญและความสามารถของบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535 : 70) ให้ความหมาย การพัฒนาบุคลากร หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของบุคลากร ขณะปฏิบัติงานในหน่วยงาน โดยมีวัตถุประสงค์ สำคัญ 2 ประการคือ เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถกับงานที่เหมาะสม และเพื่อให้บุคลากรนั้น ๆ มีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การที่หน่วยงานได้ดำเนินการเกี่ยวกับการเพิ่มพูน ความรู้ความสามารถ และความชำนาญของบุคลากรในหน่วยงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญที่เหมาะสมกับงานในหน้าที่รับผิดชอบ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร

ในองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ได้คิดที่จะพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน และมีการจัดดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรอย่างแพร่หลาย จะเห็นได้ว่าจากการที่มีหน่วยงานที่ รับผิดชอบงานด้านการพัฒนาบุคลากรมีขึ้นอย่างมาก ไม่เพียงแต่จะให้ความรู้ ความสามารถและ ทักษะในการทำงานดีขึ้นเท่านั้น ยังส่งผลให้ผลงานสูง และเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรในการเลื่อน ตำแหน่งอีกด้วย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญในการพัฒนา บุคลากรด้วยเหตุผลดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2531 : 151 – 155)

1. บุคลากรที่มาปฏิบัติงานใหม่ แม้จะได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาต่าง ๆ มาแล้วก็ตาม เมื่อเข้ามาทำงานใหม่ ก็ยังไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ เนื่องจากบุคลากรเหล่านั้น ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

2. เนื่องจากการปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ จะมีงานลักษณะแตกต่างกัน รวมทั้งระบบวิธีการทำงานจะแตกต่างกันไปในแต่ละหน่วยงาน ดังนั้นก่อนที่บุคคลจะปฏิบัติงาน จำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรเหล่านั้นให้มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับงานที่ปฏิบัติ

3. แม้ว่าบุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ เป็นเวลานาน จนถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ แล้วก็ตาม แต่เมื่อนานๆ เข้าจะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย แผนการปฏิบัติงาน มาตรฐานการ ทำงาน รวมทั้งระบบวิธีการทำงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้วิชาการและเทคโนโลยี ได้เจริญไปอย่างรวดเร็ว ทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานอาจปรับตัวไม่ทัน จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงาน จะต้องดำเนินการพัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ

4. โดยปกติ กรณีที่บุคคลได้เลื่อนตำแหน่ง โดยได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้บริหารคนใหม่ ๆ บุคคลเหล่านั้นมักจะมีปัญหา เนื่องจากไม่มีความรู้ หรือประสบการณ์ใน การบริหารมาก่อน จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรโดยการจัดประชุมสัมมนา เป็นต้น

5. แม้บุคคลจะมีความสามารถในการทำงานอยู่แล้วก็ตาม เนื่องจากปัจจุบันนี้เป็นโลกแห่งการแข่งขัน และโลกแห่งประสิทธิภาพการบริหาร ดังนั้นจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งพัฒนาบุคลากรในลักษณะเฉพาะตัวและพัฒนาทีมงาน

สรุป การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญต่อหน่วยงานมากเพราะจะทำให้บุคลากรในหน่วยงานมีความรู้ ความสามารถ ที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพตามที่หน่วยงานต้องการได้ เนื่องจากบุคลากรทั้งที่บรรจุใหม่และรวมทั้งที่ปฏิบัติงานมาเป็นเวลานานแล้วมีความจำเป็นต้องการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความชำนาญให้มีความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแผนและนโยบายการปฏิบัติงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

การอ่าน

การอ่าน สะท้อนให้เห็นกระบวนการทางสมอง หรือกลยุทธ์ที่นักอ่าน ซึ่งประสบความสำเร็จในการอ่าน ใช้ขณะที่ปฏิสัมพันธ์กับบทอ่าน กลวิธีการอ่านจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้อ่านทุกคน

1. ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มีหลายลักษณะ มีองค์ประกอบทางจิตวิทยา สภาพร่างกายและสภาพทางสังคมรวมอยู่ด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 138) ได้จัดคำว่า การอ่านไว้ที่ คำว่าอ่านเป็นคำกริยา หมายความว่า ว่าตามตัวหนังสือ ออกเสียงตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความหมายจากตัวหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาดูให้เข้าใจ คิด นับ (ไทยเดิม) นอกจากนี้

นักการศึกษา นักภาษาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญทางด้านกรอ่านได้ให้ความหมายและอธิบายความหมายของการอ่านไว้หลายทัศนะ ดังนี้

มานิดา บุญประเสริฐ (2546 : 9) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่าการอ่านคือ การสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน โดยมีข้อความเป็นสื่อกลาง หน้าที่ของผู้อ่านคือ การค้นหาประสิทธิภาพความหมายจากข้อความนั้นๆ ผู้อ่านจะเข้าใจความหมายของข้อความที่อ่านได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้อ่านและผู้เขียนเรื่องที่อ่านและความสามารถทางภาษาเป็นสำคัญ

กาญจนา เชื้อมศรีจันทร์ (2552 : 1) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหมายถึง การแปรความหมายของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ ความคิด และเกิดความเข้าใจ

เรื่องราวที่อ่านตรงกับเรื่องราวที่ผู้เขียน เขียน ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิด หรือสาระจาก เรื่องราวที่อ่านออกมาเป็นความรู้ ความคิด หรือสาระจากเรื่องราวที่อ่านจึงมีความสำคัญดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน
2. การอ่านเป็นเครื่องมือช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่าน ไปพัฒนางานของตนได้

3. การอ่านเป็นเครื่องมือสืบทอดทงวัฒนธรรมของคนรุ่นต่อๆ ไป

4. การอ่านเป็นวิธีการส่งเสริมให้คนมีความคิดอ่านและฉลาดรอบรู้ เพราะประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านเมื่อเก็บสะสมเพิ่มพูนนานวันเข้า ก็จะทำให้เกิดความคิด เกิดความสติปัญญา และเป็นคนฉลาดรอบรู้ได้

5. การอ่านเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เป็นวิธีการหนึ่งในการแสวงหาความสุขให้กับตนเองที่ง่ายที่สุด และได้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด

6. การอ่านเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนที่มีบุคลิกภาพทั้งด้านจิตใจและบุคลิกภาพ เพราะเมื่ออ่านมาก ย่อมรู้มาก สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

7. การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง ศาสนา ประวัติศาสตร์และสังคม

8. การอ่านเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาระบบการสื่อสารและการใช้เครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ

วรณี โสมประยูร (2542 : 121) ได้ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของคำหรือสัญลักษณ์โดยแปลออกเป็นความหมายที่ใช้สื่อความหมายที่ใช้สื่อความคิดและความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกันและผู้อ่านสามารถนำความหมายนั้นๆ ไปใช้ประโยชน์ได้

แอร์โรสมิท (Arrowsmith. 1972 : 84) ให้ความหมายของการอ่านว่า การอ่านคือความคิด ความรู้สึกและจินตนาการ แล้วนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์

แฮร์ริสและสมิท (เกสตุรงค์ สักกะบุชา. 2540 : 21 ; อ้างอิงมาจาก Harris and Smith. 1980 : 14) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการสื่อความหมายเป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ข่าวสารและความรู้ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านในลักษณะของการสื่อความหมายซึ่งกันและกันโดยที่ผู้เขียนจะแสดงความคิดเห็นของตนด้วยภาษาตามลักษณะการเขียนของแต่ละบุคคล ส่วนผู้อ่านจะพยายามหาความหมายของสิ่งที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ความสามารถที่จะทำนายหรือถอดความจากข้อความที่อ่านขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน ได้แก่ความคุ้นเคย

ในหัวข้อเรื่องที่ว่าอ่านความคิดเห็นที่สำคัญของเรื่องตลอดจนความรู้ความสามารถทางภาษาของผู้อ่านเองด้วย

คูเปอร์ (Cooper. 1979 : 3) ได้กล่าวเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาความหมายของเนื้อเรื่องที่เป็นตัวอักษรซึ่งผู้อ่านต้องนำความรู้ และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงในการอ่าน โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่าน และเนื้อความ

จากความหมายของการอ่านที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการอ่านไม่ได้เป็นเพียงการออกเสียงว่าตามหรือดูตามตัวอักษรเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสื่อสารความคิดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านซึ่งผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจและแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์โดยใช้ประสบการณ์เดิมให้ได้ความหมายชัดเจนสมบูรณ์ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการอ่านคือ ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านหรือเข้าใจใกล้เคียงกับความเข้าใจของผู้เขียน เพื่อให้การอ่านเกิดประโยชน์และเกิดความรู้อย่างแท้จริง

2. ความสำคัญของการอ่าน

กานต์มณี ศักดิ์เจริญ (2543 : 83) กล่าวว่า การอ่านเป็นการรับรู้เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารมาถึงผู้อ่าน การอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต เพราะการอ่านจะช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ผู้ใดมีความสามารถในการอ่านหนังสือเป็นพิเศษมักจะมีโอกาสเจริญก้าวหน้าในการดำเนินชีวิต มากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการอ่านหนังสือได้น้อยและอ่านช้า โลกปัจจุบันเรียกว่าเป็นโลกของการอ่าน เพราะการอ่านแทรกอยู่ในกิจกรรมทุกประเภททุกแห่ง ทั้งนี้ก็เพราะในการสื่อสารซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวันต้องอาศัยการอ่านเพื่อความเข้าใจ การอ่านจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของเรา สิ่งที่เราต้องอ่านในชีวิตประจำวันจึงมีมากมาย เราจะต้องรู้จักเลือกอ่าน จับความให้ได้ในเวลารวดเร็วจึงประหยัดเวลาได้ผลจากการอ่านคุ้มค่า มีบางคนกล่าวว่าอาหารหล่อเลี้ยงร่างกายการอ่านหล่อเลี้ยงสมอง ถ้าต้องการให้สมองเจริญเติบโตก็ต้องอ่านมาก นักวิชาการและบุคคลได้สรุปความสำคัญของการอ่าน ดังต่อไปนี้

ฉวีวรรณ อุทานันท์ (2542 : 11) ได้กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนโตและจนกระทั่งถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ทำให้ผู้อ่านมีความสุขมีความหวังและมีความอยากรู้ อยากรู้อันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือพัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ และสนองความอยากรู้ อยากรู้อื่น นอกจากนี้การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ ความสามารถ ซึ่งความรู้ต่าง ๆ ก็ได้จากการอ่านนั่นเอง

ซึ่งสอดคล้องกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงบรรยายถึงความสำคัญของการอ่านหนังสือในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2530 ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย. 2543 : 4) สรุปไว้ดังนี้

1. การอ่านหนังสือทำให้ได้เนื้อหาสาระความรู้มากกว่าการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ อาทิ การฟัง
  2. การอ่านสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่มีกรจำกัดเวลาและสถานที่สามารถนำไปไหนมาไหนได้
  3. หนังสือเก็บไว้ได้นาน กว่าสื่ออื่นๆ ซึ่งมักมีอายุการใช้งานโดยจำกัด
  4. ผู้ที่อ่านสามารถฝึกการคิดสร้างสรรค์จินตนาการได้เองในขณะที่อ่าน
  5. การอ่านส่งเสริมให้มีสมองดีมีสมาธิมากกว่าและมากกว่าอย่างอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะ ขณะอ่านจิตใจต้องมุ่งมั่นกับข้อความพินิจพิเคราะห์ข้อความ
  6. ผู้อ่านเป็นผู้กำหนดการอ่านได้ด้วยตนเองจะอ่านคร่าวๆ อ่านละเอียด อ่านข้ามหรืออ่านตัวอักษร เป็นไปตามใจผู้อ่านหรือจะเลือกอ่านเล่มไหนก็ได้เพราะหนังสือ มีมากสามารถเลือกอ่านได้
  7. หนังสือมีหลากหลายรูปแบบและราคาถูกกว่าสื่ออย่างอื่นๆ จึงทำให้สมองผู้อ่านเปิดกว้างสร้างแนวคิดและทัศนคติได้มากกว่า ทำให้ผู้อ่านไม่ติดอยู่กับแนวคิดใดๆ โดยเฉพาะ
  8. ผู้อ่านเกิดความคิดได้ด้วยตนเองวินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเองรวมทั้งหนังสือบางเล่มสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยเมื่อปฏิบัติแล้วเกิดผลดี
- จะเห็นได้ว่าการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารในการติดตามความเคลื่อนไหวความรู้เท่าทันเหตุการณ์ การแสวงหาความรู้ทั้งจากในห้องเรียนและนอกห้องเรียนทั้งไกลและใกล้ตัวซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองและพัฒนาอาชีพให้เจริญก้าวหน้า การอ่านหนังสือของแต่ละคนย่อมมีจุดมุ่งหมายของการอ่านแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจหรือประโยชน์ที่ต้องการได้รับ ซึ่งมีผู้ศึกษาและแยกแยะจุดมุ่งหมายของการอ่านมีพอสรุปได้ดังนี้

ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2542 : 8) ได้กล่าวว่าการอ่านโดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้ที่เราต้องการให้ความรู้ของตนเองออกมายกขยายขอบเขตออกไปจากที่มีอยู่เดิมรู้เรื่องหนึ่งแล้วก็ยิ่งอยากรู้เรื่องอื่น ๆ ต่อๆ ไป ต้องการรับรู้ในสิ่งที่ปัญหาไม่เข้าใจเพื่อให้เข้าใจคนอื่น และเข้าใจตนเองเพื่อให้รู้ทันต่อการก้าวหน้าวิทยาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วความเป็นไปในโลก ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและในทางกลับกัน คนเราต้องการรู้สิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วในอดีตเพื่อจะได้เข้าใจ และรู้จักตนเองดียิ่งขึ้นความรู้ของเรานั้นได้เท่าไรก็ไม่รู้จักพอมนุษย์ก็มีความหิวกระหายในการแสวงหาความรู้ตลอดเวลา ป้อนเท่าไรก็ไม่รู้จักอิ่มหรือถมเท่าไรก็ไม่รู้จักเต็ม

2. อ่านเพื่อให้เกิดความคิด การอ่านเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเขียนขึ้นเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือเสนอผลของการค้นคว้าทดลองผลการวิจัยต่าง ๆ จะช่วยให้ความคิดเห็นของผู้อ่านกว้างขวางขึ้นบางครั้งนำแนวคิดหรือผลการวิจัยเหล่านั้นมาสร้างฐานะของตนได้รู้จักพิจารณาหาเหตุผลในเรื่องนี้ เป็นการปลูกฝังนิสัยการรับฟังความคิดเห็นของผู้่านอีกด้วย

3. อ่านเพื่อความเพลิดเพลินหรือเพื่อความบันเทิง ปัญหาต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อจิตใจ อารมณ์ และร่างกายของมนุษย์เป็นอันมากบางครั้งก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายการอ่านนั้งสี่หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีเนื้อหาไม่เป็นวิชาการนัก นวนิยาย เรื่องสั้น วรรณคดี บางเรื่องแม้สารคดีบางชนิดจะช่วยให้เกิดความเพลิดเพลินคลายความเครียดได้ไม่เบื่อหน่าย

4. อ่านเพื่อความจรรโลงใจบางครั้งชีวิตของเราพบปัญหาและความไม่สมหวังทำให้เกิดความท้อแท้ ไม่มีกำลังใจไม่มีความมุ่งหมายในชีวิตอยู่ในหนึ่ง ๆ หากได้อ่านหนังสือสิ่งพิมพ์ที่มีเรื่องเกี่ยวกับชีวประวัติบุคคลสำคัญที่ต้องฝ่าฟันอุปสรรคในชีวิตจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ ในที่สุดทำให้ผู้ที่หมดหวังในชีวิตมีกำลังใจดีขึ้นสร้างความหวังใหม่ได้ต่อไปมองโลกในแง่ดีขึ้นหรือ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับชีวิตและการดำเนินชีวิตในโลกจะช่วยให้ผู้อ่านพัฒนาหรือปรับปรุงตนเองเพื่อเป็นพลเมืองดีมีจิตใจที่ดี

5. อ่านเพื่อสนองความต้องการอื่น ๆ มนุษย์เรามีความต้องการตามธรรมชาติ ดังนี้คือ ต้องการความมั่นคงในชีวิต ต้องการการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการมีหน้ามีตา ได้รับความนับถือในสังคมต้องการความสำเร็จในชีวิต ในความเป็นจริงแล้วมนุษย์อาจจะไม่สมปรารถนาทุกประการเสมอไป การอ่านจะชดเชยได้ เพราะมีหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีเรื่องราวเนื้อหาที่จะชดเชยในสิ่งที่เราขาดไปได้ เช่น อ่านหนังสือแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างบุคลิกภาพการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจ การสร้างฐานะทางความรู้วิธีการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น การอ่านหนังสือเพิ่มวัตถุดิบประสงคนี้เป็นประโยชน์ดีกว่าไปชดเชยวิธีอื่น

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่าน ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้อ่านว่าผู้อ่านสนใจและต้องการที่จะรู้อะไรจากการอ่าน โดยมากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่าน คือ ต้องการเพิ่มพูนความรู้ความคิดและความเพลิดเพลิน ผ่อนคลาย เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจในการอ่านของผู้อ่านด้วยลำดับขั้นพัฒนาการอ่าน

นักจิตวิทยาและนักศึกษาค้นคว้าได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาการของเด็กแรกเกิดจนกระทั่งถึงอายุประมาณ 15 ปี การศึกษาของบุคคลเหล่านั้นจะเน้นเรื่องทัศนคติและบางกลุ่มก็ศึกษาพัฒนาการทางด้านร่างกายในขณะที่บางกลุ่มศึกษาทางด้านการคิดและความสนใจของเด็กไม่ว่าเป็นการศึกษาในทางใดล้วนเป็นประโยชน์ต่อครูที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทางร่างกายซึ่งในแต่ละขั้นเด็กจะมีความสนใจแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ ผลของการศึกษาและข้อแนะนำต่าง ๆ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อครูที่จะนำไปจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและพัฒนาการทางร่างกายของเด็กลำดับขั้นพัฒนาการอ่านแบ่งได้เป็น 6 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นก่อนเริ่มอ่าน ขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่ทารกจนถึงวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาลเป็นช่วงเวลาที่เด็กจะได้เตรียมตัวเพื่อรับพัฒนาการในขั้นต่อไป เตรียมตัวเพื่อรับกับความสับสนและความยุ่งยากในการรับรู้สภาพแวดล้อมทางภาษาที่เด็กจะได้พบเห็นการเตรียมเด็กควรเน้นกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาให้เด็กรู้จักระเบียบกฎเกณฑ์ การอ่านจึงเป็นกิจกรรมหนึ่งจะช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตให้กับเด็ก ผู้ปกครองควรเตรียมเด็กให้มีประสบการณ์ทางภาษามากขึ้นด้วยการแนะนำให้รู้จักใช้คำให้เหมาะสม เด็กจะเลียนแบบถ้อยคำจากผู้ใหญ่ เลียนแบบเสียงที่อยู่รอบ ๆ ตัว ใช้คำใหม่ที่ตนได้ยินใช้ประโยคสั้น ๆ ที่เด็กสังเกตจากรายการโทรทัศน์บางรายการแม้จะกว้างเกินไป ก็สนใจและจดจำคำไปใช้ การจับหนังสือมักจะถูกพลิกดูความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพกับคำขอให้ผู้ใหญ่อ่านเรื่องให้ฟังด้วยดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้คำใหม่ ๆ และเป็นทางที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาได้ดี

2. ขั้นเริ่มต้นอ่านขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนกระทั่งชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เด็ก ๆ จะคุ้นเคยกับคำง่าย ๆ ที่อยู่ใกล้ตัว และพูดประโยคสั้น ๆ เช่น “แม่งหูขาว” “น้องร้องไห้” “น้องนอน” ฯลฯ เด็กจะใช้และประโยคเหล่านี้ได้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้นรู้จักใช้คำสัมพันธ์กับความหมาย อันเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์อ่านสิ่งทีครูจะต้องพิจารณาระดับนี้คือ ความพร้อมเด็กบางคนอาจมีความพร้อมระดับอนุบาลแต่เด็กบางคนอาจมีความพร้อมเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาตอนต้นหรือชั้นประถมศึกษาตอนปลายเด็กที่มีความพร้อมน้อยย่อมมีปัญหาในการรับรู้คำและความหมายของคำเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีความพร้อมมากกว่าครูต้องพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเกี่ยวกับการเริ่มต้นอ่านของเด็กซึ่งต้องให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลโดยปกติ

กิจกรรมการสอนอ่านอย่างเป็นทางการ จะเริ่มต้นในขั้นนี้ครูอาจให้เด็กเล่าเรื่องที่ได้อ่านหรือฟังจากหนังสือที่มีภาพประกอบ กิจกรรมการอ่านควรเริ่มพร้อมกับกิจกรรมการเขียน ส่วนเด็กที่ยังไม่มีความพร้อมครูจะต้องศึกษาว่าเป็นเพราะเหตุใด เช่น การขาดประสบการณ์ทางภาษา การพัฒนาทางร่างกายไม่เป็นไปตามลำดับขั้นสุขภาพทางร่างกายไม่ดี เป็นต้น เมื่อศึกษาปัญหาแล้วจึงให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลอย่างไรก็ตาม เด็กควรได้รับการสอนอ่านอยู่อย่างเป็นทางการเมื่ออายุ 5 ปีขึ้นไป นักการศึกษาหลายคน ได้ศึกษาความพร้อมของเด็กเล็กที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ผลการศึกษาสรุปว่าการสอนอ่านในขั้นเริ่มต้นควรให้เด็กรู้จักคำและความหมาย โดยให้คำใหม่ ๆ และเป็นทางที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาได้ดี

3. ขั้นเริ่มต้นอ่านอย่างอิสระ ขั้นนี้เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ครูจะต้องพิจารณาและตัดสินใจว่าเด็กคนใดมีความพร้อม สมควรที่จะอ่านอย่างอิสระหรืออ่านได้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้แนะนำเมื่อพบคำยากที่เด็กไม่เข้าใจ การที่ครูจะตัดสินใจให้เด็กสามารถอ่านได้ด้วยตนเองหรือไม่นั้นพิจารณาจากจำนวนคำที่เด็กรู้จักว่ามีมากพอ และรู้จักโครงสร้างของประโยคดี วิธีการสอนที่ครูจะนำมาใช้ในขั้นนี้ คือการแนะนำให้เด็กรู้จักคำยากในเรื่องจนเข้าใจแล้วจึงให้อ่านเนื้อเรื่อง และเรื่องที่อ่านควรมีความสั้นยาวพอเหมาะกับอายุ สายตา และช่วงความสนใจของเด็ก จำนวนคำในเรื่องที่อ่านควรเพิ่มขึ้นตามระดับชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรมีความยาวประมาณ 100 คำ ในขั้นต่อไปจะเพิ่มขึ้นเป็น 200 และ 300 คำตามลำดับ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงเด็กที่มีสติปัญญาเลิศ ซึ่งมีช่วงความสนใจในการอ่านมากกว่าเด็กปกติและไม่รวมถึงเด็กที่มีสมองช้าซึ่งมีช่วงความสนใจในการอ่านน้อย การสอนอ่านในขั้นนี้ครูควรแนะนำให้เด็กรู้จักส่วนประกอบของคำ ได้แก่ พยัญชนะต้น สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกดและตัวการันต์ ทั้งนี้เป็นการเตรียมตัวเพื่อนำไปสู่การอ่านได้ด้วยตนเอง

4. ขั้นถ่ายโยงความรู้ ขั้นนี้เริ่มต้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เด็กจะพบหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่มีเนื้อเรื่องแตกต่างจากนึ่งสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านเพื่อความรู้และความบันเทิง เด็กต้องการคำแนะนำจากครูในการที่จะเลือกหนังสืออ่านให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจเนื้อเรื่องบางเรื่องให้ความคิดและมีเนื้อหาที่ซับซ้อนครูจึงจำเป็นต้องให้คำแนะนำส่วนการสอนการอ่านในใจจะเริ่มต้นในขั้นนี้ แต่ยังไม่ควรเน้นอัตราเร็วในการอ่าน การอ่านในใจเป็นการอ่านเพื่อเก็บความว่าใคร ทำอะไร ที่ได้และอย่างไร กระบวนการสอนอ่านจึงเป็นการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญและทำความเข้าใจเรื่องราวก่อนต่อจากนั้นจึงศึกษาความหมายของคำภายหลัง ในขั้นนี้เด็กจะนำคำที่รู้จักในเรื่องไปใช้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ มากขึ้นทำให้มีประสบการณ์ในการอ่านกว้างขวางการอ่านในลักษณะนี้เป็นแนวทางเพื่อ การเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่าน

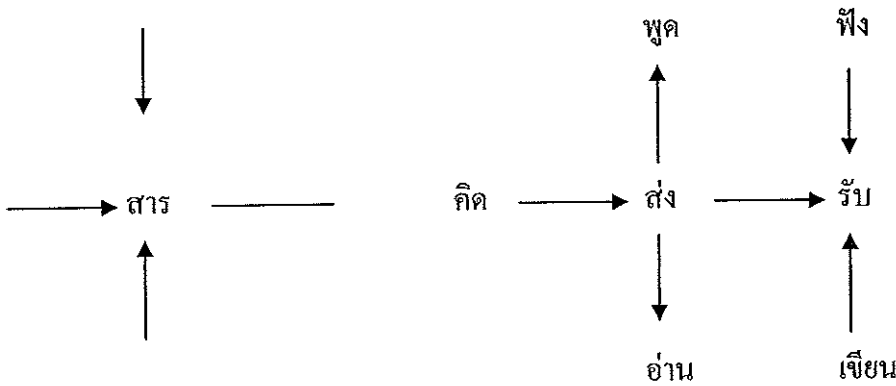
5. ชั้นอนุบาลาระดับกลางเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กจะมีทักษะในการอ่านมากขึ้น ครูควรเริ่มสอนการอ่านวิจารณ์ญาณเด็กจะอ่านหนังสือประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ครูควรแนะนำหนังสือและให้ข้อคิดที่ดีแก่เด็กไทยได้ (David Russell) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการ การอ่านของเด็กในชั้นนี้ ได้สรุปผลว่า เป็นขั้นพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไปแต่มีความมั่นคง ดังนั้น ทักษะการอ่านที่ควรสอน คือการอ่านเพื่อจับความคิดสำคัญของเรื่องโดยใช้วิธีการกวาดตาเร็วขึ้น การเป็นผู้อ่านที่มีวิจารณ์ญาณการเลือกเรื่องอ่านที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีความรู้มีประสบการณ์ และมีความคิดกว้างขวางรวมทั้งได้รับความบันเทิงอีกด้วย

6. ชั้นอนุบาลาระดับสูงเริ่มตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้นไปเด็กจะมีรสนิยมในการอ่านเลือกหนังสือที่อ่านแตกต่างกันนอกจากนี้จะมีความสนใจ มีทัศนคติเข้ามาเกี่ยวข้องในการอ่านด้วย การอ่านในชั้นนี้เป็นการอ่านระดับสูง ผู้อ่านต้องมีเทคนิค มีวิธีการอ่านรู้คำศัพท์วิชาการชั้นสูงขึ้น รู้วิธีอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ การอ่านในชั้นนี้จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานที่ได้สะสมมาตั้งแต่ต้น

ระดับขั้นพัฒนาการในการอ่านทั้ง 6 ชั้นนี้จะพัฒนาต่อเนื่องกันและสอดคล้องกับลำดับขั้นพัฒนาการทางร่างกาย หากพัฒนาการทางร่างกายของเด็กไม่เป็นไปตามปกติก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการในการอ่านที่จะผิดปกติไปด้วยซึ่งครูผู้ปกครองและแพทย์ จะต้องร่วมมือกันศึกษาและแก้ไขปัญหาคือไป

เมื่อพิจารณาจากความหมายการอ่านประโยชน์ของการอ่าน จะเห็นได้ว่าการอ่านมีความสำคัญกับชีวิตประจำวันมากแต่ปัจจุบันคนไทยอ่านหนังสือน้อยมาก การกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้คนไทยทุกคนมีนิสัยในการรักการอ่านและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ต่อไป

กระบวนการอ่าน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารของมนุษย์อันประกอบด้วย การส่งสารและการรับสารดังแสดงไว้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 กระบวนการสื่อสาร

แผนภูมินี้ดูน่าจะเข้าใจง่ายแต่ที่จริงแต่ละขั้นตอนก็มีกระบวนการและองค์ประกอบที่ซับซ้อนแต่ละขั้นตอนความสำคัญกัน ดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

สาร ตามพจนานุกรมพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 156) มีความหมายในเรื่องการสื่อสารดังนี้ “....ส่วนในของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แก่นเนื้อแท้ ของแข็ง ความแข็งแรง กำลังของจำเป็นของแท้ ส่วนสำคัญ หลัก ข้อใหญ่ใจความ ความหมายที่แท้คำย่อ หนังสือจดหมาย...” และมีความในทำนองเดียวกันกับ ลักษณะหรือลายลักษณ์พจนานุกรมพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 346) ซึ่งหมายความว่า “ เครื่องหมาย เครื่องแสดงสิ่งหนึ่ง ให้เห็นว่าต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง คุณสมบัติคุณภาพ เครื่องประกอบ...” เทียบได้กับคำในภาษาอังกฤษว่า Message และ Idea ซึ่งมีคุณสมบัติที่สำคัญร่วมกันนั้นคือ “ความหมาย” ถนอมวงศ์ ถ้ายอดมรรคผล (2549 : 53) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีผลต่อการอ่าน (และคิด) ของบุคคล ดังนี้

1. พันธุกรรมและภาวะการตั้งครรภ์ของมารดา
2. การเลี้ยงดูและการอบรม
3. สุขภาพทางกายและจิตใจ โภชนาการ
4. สภาพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม
5. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและวิถีธรรม
6. การศึกษาและการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ
7. สติปัญญาและวุฒิภาวะ
8. ความถนัด พรสวรรค์บุคลิกภาพ
9. ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ

10. ประสบการณ์ งานอดิเรก การเดินทาง ผู้คนที่พบปะและคบหา
11. โอกาสและการแสวงหาโอกาส
12. หน้าที่การงาน อาชีพ
13. บรรยากาศและสถานการณ์ขณะรับสาร

องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ยกขึ้นมาเรียงเรียงไว้นี้คือ “ความเป็นปัจเจกบุคคล”

ของมนุษย์แต่ละคนนั่นเองผู้เขียนเอกสารนี้เชื่ออยู่ประการหนึ่งว่าในโลกของการอ่าน ทุกคนเสมอภาคกัน ขึ้นอยู่กับว่าบุคคลจะทำตนให้เป็นนักอ่านเสมอภาคกับคนอื่น ๆ หรือไม่เท่านั้นความเสมอภาคที่ว่านี้มิได้แปลว่ามีวัสดุการอ่านเท่า ๆ กัน แต่หมายความว่าในวันหนึ่ง ๆ เราแสวงหาอะไรต่ออะไรมาอ่านให้เต็มทีหรือไม่ สามารถนำสิ่งที่อ่านไปก่อให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้มากน้อยตามแต่กรณี

ถนอมวงศ์ ฉ้ายอดรรคผล (2549 : 62) ได้กล่าวถึงหลักการอ่าน 7 วิธีดังนี้

1. อ่านคร่าว ๆ ใช้เมื่อต้องการสำรวจว่าจะอ่านหนังสือนั้นต่อไปโดยละเอียดหรือไม่ จะตัดสินใจขึ้นหรือซื้อ หรือจะเลือกคัดลอก หรือถ่ายสำเนาเฉพาะตอนที่ต้องการอ่านคร่าว ๆ นั้น จะอ่านเพียงชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง สารบัญ คำนำ อ่านบางตอนเพื่อดูสำนวนหรือเนื้อหาและครุขณี เพื่อหาหัวข้อที่ต้องการค้นว่ามีหรือไม่
2. อ่านเก็บแนวคิดใช้เมื่ออาจจะต้องอ่านหนังสือหรือเอกสารนั้นแล้วทำบันทึกย่อไว้ทบทวนภายหลัง หรือจะสรุปสาระสำคัญของข้อความ ทำได้โดยฝึกอ่านต้องฝึกฝนการหาคำถูกแจ หาประโยคสำคัญให้ได้ แล้วสามารถสรุปแนวคิดของแต่ละย่อหน้าแต่ละเรื่องได้
3. อ่านแบบตรวจตราคือการอ่านวิธีหนึ่งรวมการอ่านวิธีที่สองและอ่านเฉพาะส่วนสำคัญที่ต้องการเป็นหลัก เหมือนนักวิทยาศาสตร์ ใช้กล้องจุลทรรศน์ส่องดูจุลภาคอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อดูองค์ประกอบ ของสิ่งนั้น
4. อ่านอย่างศึกษาค้นคว้า การอ่านวิธีนี้ใช้วิธีที่สามเป็นหลัก แต่มิได้อ่าน โดยเพ่งเล็งแต่บางจุดเพราะการศึกษานั้นต้องอ่านอย่างละเอียดทุกบททุกตอน หากละเอียดบางตอน ก็อาจเกิดผลเสียได้ เช่น หากจะอ่านเรื่องสั้น ๆ หลาย ๆ เรื่องที่ส่งเข้าประกวดหรือจะอ่านชีวประวัติ จะต้องอ่านตั้งแต่ต้นจนจบอย่างละเอียดให้ได้ครบถ้วน
5. อ่านเชิงวิเคราะห์หรืออ่านตีความ วิธีอ่านแบบวิเคราะห์อาจใช้วิเคราะห์องค์ประกอบของคำและวลี การใช้คำในประโยควิเคราะห์สำคัญสำนวนภาษา จุดประสงค์ของผู้แต่ง ไปจนถึงการวิเคราะห์นัยหรือเบื้องหลังการสร้างหนังสือหรือเอกสารนั้นทั้งนี้ต้องใช้วิธีอ่านแบบที่สี่ประกอบด้วย คือ อ่านอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วนแล้วแยกออกได้ว่าส่วนต่าง ๆ นั้นมีความหมายและสำคัญอะไรบ้าง แต่ละสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างไร

6. อ่านเก็บข้อมูลวิธีนี้ใช้เมื่อจะอ่านหนังสือหรือเอกสารหลาย ๆ แห่งจะได้เปรียบเทียบ คัดเลือกและนำเฉพาะส่วนที่ต้องการมาใช้ต่อไป วิธีอ่านเก็บข้อมูลนี้ใช้กันมากในการทำรายงานทำวิทยานิพนธ์หรือวิจัย

7. อ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณการใช้วิธีนี้ได้ ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณต้องอาศัยวิธีอ่านต้นๆ ได้เสียก่อน เพราะการอ่านโดยใช้วิจารณ์ญาณต้องอาศัยวิธีทั้งหมดข้างต้นรวมกันอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วจึงจะเกิดปัญญาสันนิษฐานหาเหตุผลได้ เหตุผลในที่นี้ทั้งเหตุผลในทางภาษา เหตุผลทางตรรกวิทยา เหตุผลทางความหมาย และเหตุผลทางความเป็นจริงผู้อ่านโดยวิธีนี้ ต้องอ่านมาก และมีความกล้าหาญที่จะบอกได้ว่าข้อความนั้นผิดหรือถูกอย่างไรด้วย

8. การอ่านเร็วผู้อ่านส่วนใหญ่ต้องการอ่านได้เร็ว ๆ เพื่อที่จะอ่านได้มาก ๆ อาจเพื่ออ่านในเวลาอันสั้น แต่ได้ความมาก ๆ อาจเพื่อจะได้เล่นหรือหาความเพลิดเพลินอย่างอื่น นี่ก็แสดงว่าการอ่านเร็วสำหรับแต่ละคนนั้นจะเป็นไปเพื่อความประสงค์คนละอย่าง แต่ทั้งสองอย่างนี้ประสงค์ที่ปริมาณนั้นแหละเป็นใหญ่มิได้ประสงค์ที่คุณภาพเลย ฉวีวรรณ กุหาภินันท์ (2542 : 47-54) ได้กล่าวถึงความสนใจและความต้องการอ่านของเด็กสรุปได้ดังนี้

เด็กวัย 8-12 ปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4) เด็กวัยนี้จะเข้าใจคำเปรียบเทียบสนใจเรื่องเป็นจริงมากขึ้น เด็กชายสนใจเรื่องวิทยาศาสตร์ การผจญภัย การต่อสู้ เรื่องมีจินตนาการกว้างไกลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การทดลองง่าย ๆ ตามที่เรียนมาจากโรงเรียน เด็กหญิงจะชอบการแต่งกายเสื้อผ้า การบ้าน การเรียน ยังคงชอบเกี่ยวกับเทวดา นางฟ้า ทั้งเด็กหญิง และเด็กชายจะชอบเหมือน ๆ กัน เช่น วรรณคดี นิทาน นิยายสำหรับเด็กง่าย ๆ เทพปัตร์ ชาดก สุภาษิต คำพังเพย นิทานพื้นบ้าน เรื่องตลก การ์ตูนจำขัน เข้าใจปัญหาสังคม ศาสนา เด็กวัยนี้จะชอบหนังสือที่มีเรื่องและภาพเท่า ๆ กัน หรือรูปอาจลดน้อยลงได้ ลดรูปสีลงได้ เนื้อเรื่องยาวขึ้นสามารถอ่านเรื่องสารคดีง่าย ๆ นอกจากนี้บางคนทีอ่านหนังสือเก่ง มักจะหันไปอ่านหนังสือในวัยถัดไปได้เป็นอย่างดี

เด็กวัย 12-14 ปี (ชั้นประถมศึกษาตอนปลาย) เป็นเด็กก่อนวัยรุ่นสนใจในการจะต้องกว้างขวางมากขึ้นชอบเรื่องวิทยาศาสตร์บุคคลสำคัญ เรื่องเด็กวัยเดียวกัน เรื่องโรงเรียน กีฬา งานอดิเรก สัตว์ แมลงต่าง ๆ เรื่องท้องถิ่น ประเพณีพื้นบ้านเด็กวัยนี้รู้จักวินิจฉัยการอ่านหาข้อเท็จจริงมาพิสูจน์รู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมในสิ่งที่สงสัย และอยากรู้อยากเห็น เด็กชายจะสนใจวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ การทดลองต่าง ๆ เรื่องที่ขมวดปมให้คิด เรื่องผจญภัย ในอวกาศ เด็กหญิงคงสนใจในเรื่องครอบครัวและเริ่มสนใจอ่านหนังสือนวนิยายรัก ทั้งเด็กหญิง

และเด็กชายชอบเรื่องสัตว์ เด็กวัยนี้จะชอบหนังสือที่มีเรื่องมากฉบับกระเป๋ (Pocket book) ชอบอ่านหนังสือการ์ตูน และชอบอ่านนิยายสารมากโดยเฉพาะนิยายสารที่มี เรื่องที่หน้าสนใจเป็นพิเศษ

เด็กวัย 15-20 ปี (วัยรุ่น) สนใจเรื่องการแต่งกายวิธีการเรียนให้เก่ง การจำ การเป็นคนเก่ง เค่น จิตวิทยาต่างๆ มารยาทในสังคม การวางตัวการคบเพื่อน การคบเพศตรงกันข้าม ชอบอ่านเนื้อเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงบุคลิกภาพ การรักษาสุขภาพอนามัย วรรณคดี โครกกลอน นวนิยาย ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ก้าวหน้า คอมพิวเตอร์ การทดลองเรื่องที่เป็นความรู้ เครื่องบิน จรวด ดาวเทียม เทคโนโลยี เกษตร ภาษา กีฬา การผจญภัยและดนตรี วัยรุ่นทั้งหลายทั้งชายชอบอ่านวารสาร นิยายสารและหนังสือการ์ตูนมาก

จากความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมสังคมโลก ปัจจุบันการอ่านเป็นวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ของมนุษย์ ปัจจุบันสังคมโลกเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และการแข่งขัน การอ่านจึงเป็นวิธีที่จะช่วยให้มนุษย์ได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารและแนวคิดใหม่ ๆ อันจะเป็นการพัฒนาตนเองและรู้จักปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขใช้การอ่านเป็นวิถีแห่งการเรียนรู้ซึ่งจะเป็นการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

เพื่อให้บรรลุตามนโยบายส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ให้เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 2) ได้กำหนดเงื่อนไขที่จะช่วยส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องดังนี้

1. การพัฒนากลุ่มผู้อ่าน ต้องเพิ่มการพัฒนาทักษะการอ่านรวมถึง กลุ่มผู้ไม่รู้อ่านหนังสือ ทักษะการอ่านให้คล่อง เพิ่มทักษะการเรียนรู้ ผ่านการอ่านด้านต่าง ๆ ที่ไม่จำกัดเฉพาะหนังสือแต่เป็นความสามารถในการรับรู้ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี การแสวงหาความรู้ การพัฒนาตนเองให้เพิ่มมากขึ้นการพัฒนาของกลุ่มผู้อ่าน ต้องเพิ่มการพัฒนา

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งด้านกายภาพ (แหล่งการอ่านห้องสมุด พื้นที่การอ่าน) แม้จะมีห้องสมุดประชาชนทั้งที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระจายอยู่ทั่วประเทศ ยังไม่พอเพียง รวมทั้งการจัดพิมพ์หนังสือและการใช้หนังสือและสื่อยังไม่มาก ตลอดจนการสร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้มีการกระจายอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมการสร้างบรรยากาศและพัฒนาระบบบริการแหล่งการอ่านในรูปแบบตามความต้องการและความสนใจของผู้ใช้บริการ

3. การส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอ่าน นับตั้งแต่ภายในครอบครัว เพื่อนที่ทำงาน เพื่อสร้างบรรยากาศการอ่านและการเรียนรู้ให้เป็นวิถีการดำเนินชีวิต

4. สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง

3. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นภารกิจที่สำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียน ได้มีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งอาจจัดได้หลายรูปแบบ ตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของการอ่านและรู้สึกอยากอ่านเองจนเป็นนิสัยรักในการอ่าน ลักษณะของกิจกรรมการส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมการส่งเสริมการอ่านมีวิธีการหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มลักษณะของกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

แม้นมาส ชาวลิต (2539 : 218) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หมายถึง การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินในการอ่านพยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านเป็นและอ่านจนเป็นนิสัย กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. ใฝ่ใจ บุคคลที่เป็นเป้าหมาย อาจเป็นคนเดียวหรือกลุ่มคนหรือทั่วไป ให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพตามที่ประสงค์หรือผู้ที่จัดกิจกรรมเห็นว่า การอ่านกิจกรรมจะชี้ให้เห็นว่า การอ่านเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมนานาประการ

2. ชูใจ บุคคลที่เป็นเป้าหมายเกิดความพยายามที่อ่านให้แตกฉานเพื่อจะได้อ่านเรื่องราวอันน่ารู้ น่าสนุก ที่มีอยู่ในหนังสือ ตามที่ผู้จัดกิจกรรมนำมากล่าว

3. กระตุ้น แนะนำ ให้อ่านหรืออยากเห็น เรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่ในหนังสือมาชม การอ่านหนังสือทำให้ผู้อ่านรอบรู้และเกิดความคิดได้กว้าง เมื่ออ่านเรื่องหนึ่งแล้วอยากอ่านอีกเรื่องหนึ่งแล้วอยากอ่านอีกเรื่องหนึ่งต่อไป จนกระทั่งมีความรู้สึว่าการอ่านเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะขาดไม่ได้

4. สร้างบรรยากาศการอ่านขึ้นในบ้านในโรงเรียน และในสังคม นอกจากกิจกรรมจะใฝ่ใจ ชูใจให้อ่าน และกระตุ้นให้เกิดความคิดให้กว้างแล้ว กิจกรรมส่งเสริมการอ่านจะเกี่ยวข้อง กับการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสมการสร้างและปรับปรุงแหล่งวัสดุการอ่านให้มีพอเพียง การบูรณาการ การอ่านเข้าใจในการเรียนการสอนและการตัดสินใจเพื่อดำเนินการต่าง ๆ

แม้นมาส ชาวลิต (2539 : 223-224) ได้กล่าวไว้อีกว่า กิจกรรมที่จะส่งเสริมการอ่านมีหลายแบบ ในที่นี้จะรวมกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมดึงดูดความสนใจโดยทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันดังนี้

1. กิจกรรมซึ่งเราใช้ประสาทหู ชวนฟัง ใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟัง การเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้วาที่เกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรี และร้องเพลงจากบทละครเรื่อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินในอรรถรส ในการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ไม่ควรใช้อุปกรณ์ที่เบี่ยงเบนความสนใจไปทางอื่น เช่น การใช้ท่าทาง ฯลฯ ยกเว้นแต่เมื่อจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่กำลังพูดถึงเท่านั้น

2. กิจกรรมซึ่งเราใช้ประสาทตา ชวนให้ดู ฟังพินิจ และอ่านความหมายของสิ่งที่เห็นกิจกรรมประเภทนี้ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่าง ๆ อาทิ ภาพถ่าย ภาพที่ตัดเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิทินเป็นเรื่อง เป็นชุด ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ นิทรรศการ หนังสือสิ่งของแสดงประวิติมุ่งให้ผู้ชมใช้สมาธิในการชม เช่นเดียวกับเสียง ภาพสิ่งที่แสดงตลอดจนคำพูดอธิบายภาพ นอกจากเราจัดสัมพัทธ์แล้ว ยังมีส่วนทำให้ได้ยินเสียง ได้สัมผัส ได้เกิดจากความรู้สึกต่าง ๆ ด้วย

3. กิจกรรมซึ่งเราใช้ประสาทและสัมผัสประสาทในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟังและดูไปพร้อม ๆ กัน ประสานประสาททั้งสองให้ทำงานร่วมกัน อาทิ เล่านิทานโดยให้ดูภาพประกอบซึ่งจัดเตรียมไว้โดยเฉพาะเล่านิทานและให้ดูภาพประกอบในหนังสือ เล่านิทานโดยใช้โสตทัศนวัสดุประกอบฉายภาพนิ่ง ซึ่งมีคำบรรยาย ฉายภาพยนตร์ ฉายเทปบันทึกเสียงและภาพสาริตเทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

4. กิจกรรมซึ่งให้ผู้เป็นเป้าหมายได้ร่วมด้วย กิจกรรมทำนองนี้จะช่วยให้ผู้เป็นเป้าหมายเกิดความสนุกและเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ ตัวอย่าง เมื่อเล่านิทานแล้วก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบให้ร้องเพลงตามตัวละครคนในนิทานให้แข่งขันกันเล่าเรื่องที่ได้ฟังไปแล้ว ให้แข่งขันเรียบเรียงเรื่องที่ได้อ่านหรือให้เขียนนวนิพนธ์ใหม่ในแกนของนิทานที่ได้ฟังไปแล้วให้เกิดความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละคร ให้ร่วมในวงสนทนาหรือโต้วาที่เกี่ยวกับหนังสือ

กิจกรรมที่จะสร้างนิสัยรักการอ่านมีหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน นั่นคือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจในการอ่าน เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการอ่าน เกิดความเพลิดเพลินพยายามพัฒนาการอ่านของตนให้ถึงระดับการอ่านเป็นและอ่านเป็นนิสัย

จากกลุ่มของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 4 ประเภท ที่กล่าวมานี้บรรณารักษ์สามารถจัดให้เหมาะสมกับเหตุการณ์และสถานที่ได้ โดยพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมมาใช้ในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเป้าหมายของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นภารกิจสำคัญที่โรงเรียนสถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีนิสัยรักการอ่าน มีเป้าหมายที่ชัดเจน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542 : 93) ได้กล่าวว่า กิจกรรมที่จะช่วยการสร้างนิสัยรักการอ่านมีหลายวิธีการหลากหลาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายอาจแบ่งได้ 2 เป้ามาดังนี้

1. เป้าหมายบุคคล บุคคลในที่นี้ จะเป็นหนึ่งคน หรือกลุ่มคนหรือประชาชนทุกเพศ ทุกวัยทุกระดับความรู้ความสามารถในการอ่าน การกำหนดเป้าหมายบุคคล อาจกำหนดได้ทั้งในวงกว้างและวงแคบถ้ากำหนดในวงกว้างเช่น ประชาชนทั่วประเทศ ก็ต้องเลือกกิจกรรมที่คนทั่วไปจะเข้าใจง่าย รับสารได้และต้องใช้สารทางไกล เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ฯลฯ ตัวอย่างกิจกรรมที่กำหนดเป้าหมายในวงกว้างและใช้วิทยุกระจายเสียง เช่น การอ่านหนังสือทางวิทยุกระจายเสียง ซึ่งมุ่งไปถึงผู้ฟังโดยทั่วไป การอ่านหนังสือทางวิทยุกระจายเสียงของวิทยุศึกษามุ่งกลุ่มเป้าหมายในวงกว้าง แต่จำกัดเฉพาะนักเรียน ดังนี้เป็นต้น

2. เพื่อให้กิจกรรมที่จัดขึ้นเหมาะสมกับเป้าหมาย และเกิดประโยชน์แก่เป้าหมายอย่างแท้จริง ก่อนกำหนดลักษณะและประเภทกิจกรรม การศึกษาเป้าหมายบุคคลต้องแก้ไขก่อนรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอายุ เพศ ความสามารถในการอ่าน อาชีพ ความสนใจ ถิ่นที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมประจำถิ่น รายได้ ปัญหา ฯลฯ ศึกษาข้อมูลกว้าง ๆ จากสำมะโนประชากร รายงานของจังหวัด ท้องถิ่น หน่วยราชการ จากข่าวให้หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ถ้ามีการวิจัยเกี่ยวกับการอ่าน การใช้สื่อมวลชนหรือเรื่องคล้ายคลึงกันนี้ก็เก็บรวบรวมไว้ สำหรับเป้าหมายที่เป็น คนกลุ่มเดียวกันหรือกลุ่มคน ก็ควรจัดทำเพิ่มข้อมูลไว้เช่นเดียวกัน

3. นอกจากศึกษาข้อมูลในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับบุคคลที่เป็นเป้าหมายแล้ว การศึกษาด้วยตนเอง ให้รู้จักบุคคลก็จะช่วยให้การจัดกิจกรรมได้ผลดี สถิติและข้อมูลต่าง ๆ ในเอกสารเป็นเพียงตัวเลขและตัวหนังสือซึ่งผู้อื่นรวบรวมไว้ แม้ความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคลแต่ละกลุ่มซึ่งได้รับทราบจากผู้อื่นก็ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเข้าใจความต้องการของคนเหล่านั้น ได้ดี ดังนั้นความพยายามทำความเข้าใจกับตนเองด้วยการพูดจาปราศรัยการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มจะเป็นโอกาสให้รู้จักบุคคลเป้าหมายดียิ่งขึ้นสามารถจัดกิจกรรมได้ตรงตามความต้องการและความสนใจ

4. ความต้องการและความสนใจของแต่ละคนแต่ละเพศ แต่ละวัย และระดับและพื้นฐานความรู้แม้จะมีความคล้ายคลึงกันบางส่วนก็ยังคงมีความแตกต่างกัน การอ่านหนังสือจิตวิทยา

กับคนเหล่านี้จะช่วยเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม การออกแบบสอบถามความต้องการเป็นครั้งคราวก็จะทำให้รู้ความต้องการและความสนใจได้ดี การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาต้องพยายาม จัดให้มีขึ้นและดำเนินการให้ได้ผลเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนตลอดจนครูและบุคลากร ที่อยู่ในสถานศึกษาซึ่งอาจทำได้หลายวิธีตามความเหมาะสมของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งมีหลายรูปแบบอาจจัดการ โดยกิจกรรมของคณาจารย์ กิจกรรมแนะนำหนังสือ หรือจัดเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความรู้ที่ได้จากการอ่าน เป็นต้น

4. แนวคิดในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

นวรรตน์ พวงมาค (2553: 1-2) ได้กล่าวถึงการอ่านและการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านไว้ว่า การอ่านหนังสือเป็นการพัฒนาตนเองและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการพัฒนาคนและพัฒนาสังคม การอ่านหนังสือของคนไทยเป็นกิจกรรมที่ไม่แพร่หลายแม้ในหมู่ผู้รู้หนังสือแล้ว โดยเฉพาะการอ่านหนังสือที่ดีและมีสาระยังมีน้อยขึ้นไปอีก สาเหตุมีอยู่หลายประการนับตั้งแต่การขาดแคลนหนังสือที่ดีและตรงกับความต้องการของผู้อ่าน การขาดแคลนแหล่งหนังสือที่จะยืมอ่านได้ ไปจนถึงการดึงความสนใจและการแย่งเวลาของสื่อ อื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ รวมทั้งขาดแรงจูงใจและการชักจูง การกระตุ้น และมีนิสัยรักการอ่านทั้งในและนอกโรงเรียน เมื่อเทียบกับความเพลิดเพลินและการได้ฟังได้รู้เห็นเรื่องต่าง ๆ จากโทรทัศน์และวิทยุแล้วการอ่านหนังสือเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องใช้ความพยายามมากกว่าและต้องมีทักษะในการอ่านถ้าจะให้การอ่านเกิดเป็นนิสัยจำเป็นต้องมีการปลูกฝังและชักชวนให้เกิดความสนใจการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เราใจให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ
2. ให้เกิดความพยายามที่จะอ่านเพื่อจะได้รู้เรื่องที่น่าสนใจที่มีอยู่ในหนังสือ และนำสนุกตามกิจกรรมที่จัดขึ้น
3. แนะนำ กระตุ้นให้อ่านหรืออยากเห็นเรื่องน่ารู้ต่างๆ เกิดความรอบรู้ กิดกว้าง และมีการอ่านต่อเนื่องจนเป็นนิสัย
4. สร้างบรรยากาศที่น่าอ่าน รวมทั้งให้มีวัสดุการอ่าน มีแหล่งการอ่านที่เหมาะสมและเพียงพอ
5. ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้มีประสิทธิภาพควรมีการเตรียมความพร้อมและคำนึงถึงในเรื่องต่อไปนี้

1. จัดห้องสมุด สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ จัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เข้าสู่บรรยากาศของการอ่าน และได้ใกล้ชิดกับหนังสือมากยิ่งขึ้น เช่น จัดนิทรรศการหนังสือในโอกาสต่าง ๆ จัดกิจกรรมเพื่อชวนให้อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ

2. ครูหรือผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรเตรียมพร้อมทั้งในด้านวิธีการ ดำเนินการ สื่อ อุปกรณ์ เพื่อให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามเป้าหมาย และจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องนิสัยรักการอ่านด้วย

3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ต้องเป็นกิจกรรมที่เร้าใจท้าทายความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนหรือผู้อ่าน รวมทั้งมีความหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุข และเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง สามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

4. ครูหรือผู้จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านการอ่านของนักเรียน ผู้อ่านเป็นรายบุคคล เพื่อที่จะจัดกิจกรรมสนองกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ผู้อ่านแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม

5. ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน หากนำตัวอย่างจากเอกสารฉบับนี้ไปใช้ ควรปรับปรุงหรือคัดแปลงให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม เพื่อให้กิจกรรมดูน่าสนใจแปลกใหม่และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

6. นอกจากโรงเรียน สถานศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กนักเรียนผู้อ่านแล้ว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากพ่อแม่ ผู้ปกครองอีกทางหนึ่งด้วย เพื่อให้การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

6. กิจกรรมเสนอแนะ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน นับว่าเป็นวิธีการที่จะช่วยให้การอ่านมีความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นแรงจูงใจให้ผู้อ่านได้อ่านอย่างมีความสุข ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านนั้นมักมีกิจกรรมที่คล้ายกันหรือซ้ำกัน อาจสรุปประเภทของกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเน้นทักษะการอ่าน

1.1 เล่านิทาน

1.2 เชิดหุ่น

1.3 Reading Rally วางจากงาน อ่านทุกคน

1.4 แข่งขันตอบปัญหา

- 1.5 ห้องสมุดเคลื่อนที่
- 1.6 ค่ายรักการอ่าน
- 1.7 แข่งขันตอบคำถามในสารานุกรม
- 1.8 ยอดนักอ่าน
2. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เน้นการเผยแพร่ข่าวสาร
  - 2.1 เสียงตามสาย
  - 2.2 วันสำคัญ
  - 2.3 ย่ามหนังสือสู่ชุมชน
  - 2.4 แหล่งความรู้ในท้องถิ่น
  - 2.5 นิทรรศการ ฯลฯ
3. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เน้นการแก้ไข และพัฒนา
  - 3.1 คลินิกหมอน้อย
  - 3.2 พี่ช่วยน้อง
  - 3.3 ให้ความรู้การใช้ห้องสมุด ฯลฯ
4. กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เน้นพัฒนาทักษะอันต่อเนื่อง
  - 4.1 หนูน้อยนำคำ
  - 4.2 เล่าเรื่องจากภาพ
  - 4.3 จากบทเพลงสู่งานเขียน
  - 4.4 เรียงความขวทูตความดี

สรุปว่าการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านมีหลากหลายวิธี ขึ้นอยู่กับ เวลาสถานที่และ โอกาสที่จะสามารถดำเนินการส่งเสริมการอ่านให้กับกลุ่มเป้าหมาย ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ใช้กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยการสำรวจการอ่านรายสัปดาห์ กิจกรรมยอดนักอ่านราย สัปดาห์ กิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมห้องสมุดเชิงรุก เพื่อส่งเสริมบุคลากรศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ให้อ่านและมี นิัยรักการอ่าน

ทศวรรษแห่งการอ่าน

กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีที่มีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็น นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 และที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบ กำหนดให้การอ่านเป็น วาระแห่งชาติ กำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปีเป็นวันรักการอ่าน กำหนดให้ปี พ.ศ. 2552-

2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน และกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาความสามารถและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านเพิ่มขึ้นด้วยบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีพันธกิจในการปลูกฝังคุณค่าการอ่านทุกรูปแบบ เพื่อเป็นวิถีในการค้นหาความรู้ และเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทย ทุกวัย พัฒนาความสามารถในการอ่านเขียนและสื่อสารเชิงคิดวิเคราะห์ของคนไทย เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาสื่อ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน และสร้างพื้นที่การอ่านเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานให้คนไทยได้รับการพัฒนาความสามารถในการอ่านและการรู้หนังสือภายในปี 2555 ในประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้รู้หนังสือในระดับใช้งานได้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 97.21 เป็นร้อยละ 99.00 ประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปสามารถอ่านออกเขียนได้มีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.64 เป็นร้อยละ 95.00 มีค่าเฉลี่ยในการอ่านหนังสือของคนไทยเพิ่มขึ้นจากปีละ 5 เล่ม เป็นปีละ 10 เล่มต่อคน แหล่งการอ่านได้รับการพัฒนาและเพิ่มจำนวนให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ มีการสร้างเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนและได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานคือการพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถในการอ่าน โดยรณรงค์การอ่านเขียนภาษาไทย ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย รวมทั้งบริหารจัดการและสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาความสามารถในด้าน การอ่านของคนไทย พัฒนาคอนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน โดยปลูกฝังและสร้างทัศนคติคนไทยให้ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่านหนังสือและสื่อทุกรูปแบบ สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ในการส่งเสริมการอ่าน โดยแสวงหาภาคีเครือข่ายในการเสริมสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม พัฒนาและเพิ่มจำนวนแหล่งการเรียนรู้ให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชนอย่าง ทั่วถึง ทันสมัย และมีคุณภาพเพื่อทำให้การอ่านเป็นที่สนใจมากขึ้น (บัลลังก์ โรหิตเสถียร. 2552 : เว็บบไซต์)

1. การส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.1 สถานการณ์การอ่านในสังคมไทย

ในปี พ.ศ. 2551 คนไทยอ่านหนังสือลดลง เป็นร้อยละ 66.3 จากปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นร้อยละ 69.1 และมีค่าเฉลี่ยการอ่านหนังสือต่อวันในปี พ.ศ. 2551 39 นาทีต่อวัน ลดลงจากปี 2548 ซึ่งเป็น 46 นาทีต่อวัน อัตราการซื้อหนังสือของคนไทย 2 เล่ม ต่อคนต่อปี หรือร้อยละ 0.22 ของรายได้ต่อหัวในปี 2550 อัตราการอ่านหนังสือของคนไทยเฉลี่ย 5 เล่มต่อคนต่อปี

หนังสือที่ขายดีที่สุดในตลาด ได้แก่ หนังสือคารา นิยาย เรื่องย่อ ละครโทรทัศน์ กีฬา สุขภาพ คู่มือต่าง ๆ (อัญชลี ธรรมะวิทีกุล. 2553 : 1)

1.2 แนวทางส่งเสริมการอ่าน

คณะรัฐมนตรีมีมติจากการประชุมเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปีเป็นวันรักการอ่าน กำหนดให้ปี พ.ศ. 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชากรวัยแรงงานที่เป็นผู้รู้หนังสือในระดับใช้งานได้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 97.21 เป็น 99.2 ประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 92.64 เป็น 95.3 ค่าเฉลี่ยการอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นจากปีละ 5 เล่มต่อคนต่อปี เป็นปีละ 10 เล่มต่อคนต่อปี แหล่งการอ่านได้รับการพัฒนาและเพิ่มจำนวนให้สามารถจัดบริการได้ครอบคลุมทุกตำบลทุกชุมชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ การสร้างภาคีเครือข่ายการอ่านเพื่อปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการอ่าน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานคณะกรรมการ กรรมการประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน การจัดทำและผลิตหนังสือ นักเขียน ราชบัณฑิตผู้แทนหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง จำนวนทั้งสิ้น 67 ราย โดยมีสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นเลขานุการ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามแต่งตั้ง สำนักงานโครงการส่งเสริมการอ่านสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน 2552 ให้มีหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ (อัญชลี ธรรมะวิทีกุล. 2553 : เว็บไซต์)

1. เสนอนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการส่งเสริมการอ่านต่อคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เสนอแนะแนวทาง วิจัยพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์
3. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานส่งเสริมการอ่าน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน
5. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานส่งเสริมการอ่าน

6. เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมการอ่าน เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน

2.1 เพื่อพัฒนาให้คนไทยมีความรู้ความสามารถในด้านการอ่าน เขียนภาษาไทย ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย และสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน

2.2 พัฒนาคนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน โดยสร้างทัศนคติให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการอ่าน อ่านหนังสือและสื่อทุกรูปแบบ กำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคีเครือข่ายร่วมส่งเสริมการอ่านในสังคมไทย

2.3 สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมการอ่าน โดยแสวงหาภาคีเครือข่าย รวมถึงพัฒนาและเพิ่มจำนวนแหล่งเรียนรู้ให้สามารถครอบคลุมทุกชุมชน อย่างทั่วถึง มีคุณภาพเพื่อทำให้การอ่านเป็นที่น่าสนใจมากขึ้น

3. แผนงานส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แผนที่ 1 วัฒนธรรมส่งเสริมการอ่าน

เพื่อประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการอ่าน เกิดนิสัยรักการอ่านมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของประเทศ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการอ่าน

แผนที่ 2 เพิ่มสมรรถนะการอ่าน

เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของเยาวชนไทย ให้อ่านออกเขียนได้ เพื่อการเรียนรู้ภาษาไทยให้สัมฤทธิ์ผล รวมถึงการพัฒนาการอ่านของพ่อแม่ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อลูกนอกจากนี้ยังมี การส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นออกมาเป็นสื่อประเภทต่าง ๆ ด้วย

แผนที่ 3 สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมการอ่าน

เพื่อพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนและส่งเสริมการอ่านของประชาชนไทย ได้แก่ แหล่งเรียนรู้การอ่าน สื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ หลักสูตรการเรียนการสอนด้านการอ่าน รวมถึง การพัฒนาครูและบรรณารักษ์ให้เป็นนักส่งเสริมการอ่าน

แผนที่ 4 เครือข่ายความร่วมมือการอ่าน

เพื่อสร้างและพัฒนาศักยภาพ และขยายภาคีเครือข่ายการทำงานด้านการส่งเสริมการอ่าน เพื่อนำไปสู่การสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมการอ่านที่ดีขึ้น

แผนที่ 5 แผนงานวิจัยและพัฒนาการอ่าน

เพื่อศึกษาวิจัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ของประเทศไทย และนานาชาติ โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาเทคนิค วิธีการส่งเสริมการอ่าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านการอ่านของประชากรไทยต่อไป

องค์กรแห่งการเรียนรู้

องค์กรแห่งการเรียนรู้ ถือเป็นองค์กรที่มีการขับเคลื่อนและมีสมรรถนะในการเพิ่มผลงานอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความรู้ ทักษะและประสบการณ์ของบุคลากรในองค์กร ดังนั้นในการสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นเพราะทำให้องค์กรสามารถค้นหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อยกระดับผลงาน ตลอดจนวิธีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถจัดการองค์กรและสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับงานเพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรอย่างต่อเนื่อง การนำแนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) มาใช้เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาองค์กรควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคลากรในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านทักษะ ด้านความรู้ ด้านความสามารถ พฤติกรรม ทัศนคติ ด้านการบริหาร แนวคิดดังกล่าวจะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ต่อบุคคลในองค์กร จึงนำมาซึ่งการก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการทำงาน ทำให้องค์กรอยู่รอด และดำรงธุรกิจให้อยู่ได้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกได้ (ชูลิพร เอี่ยมอำนาจ. 2548 : 1) องค์กรแห่งการเรียนรู้จึงเป็นเทคนิคในการพัฒนาองค์กรที่ได้กล่าวถึงในปัจจุบันนี้

1. ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สิ่งมีชีวิตทุกชนิดมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ สิ่งมีชีวิตใดก็ตามที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ เมื่อเปรียบเทียบองค์กรหนึ่ง ๆ ที่กำลังดำเนินกิจการอยู่เป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตที่ดำรงชีวิต อยู่ท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) องค์กรใดที่มีการเรียนรู้มีการปรับตัวที่ดีก็สามารถดำรงอยู่ได้ในปัจจุบัน โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งกระแสของความต้องการพัฒนาองค์กรดูเหมือนจะมีอิทธิพลแผ่ไปทั่วโลก และได้มีนักคิดนักบริหารจำนวนมากได้เสนอแนวคิดและความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

Seng 1990 : 7-23) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์กรที่ขยายขอบเขตและสมรรถนะขององค์กรเพื่อสร้างผลที่ต้องการอย่างแท้จริงได้ และผู้คนในองค์กรต่างเรียนรู้วิธีที่ต้องเรียนรู้ด้วยอย่างต่อเนื่อง

Pedler, Burgoyne และ Boyell (1991 : 78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกทุกคนในองค์การ และส่วนใหญ่แล้วจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

Garvin (1993 : 35) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่มีทักษะในการสร้าง สรรหา ถ่ายโอนความรู้ และสามารถปรับขยายพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการหยั่งรู้และความรู้ใหม่ๆ

Kim (1993 : 59) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง การเพิ่มความสามารถขององค์การเพื่อให้เกิดการกระทำที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Marquardt (1996 : 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่มีการเรียนรู้อย่างเต็มพลังของสมาชิกในการรวบรวม จัดการและใช้ความรู้เพื่อผลสำเร็จขององค์การและแปลงสภาพไปเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องขององค์การ อีกทั้งมีการให้อำนาจผู้คนที่ทั้งในและนอกองค์การในการเรียนรู้งานที่ทำ รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้และเพิ่มผลผลิต

Hoy และ Miskel (2001 : 45) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่ซึ่งสมาชิกได้พัฒนาขยายขีดความสามารถของตน เพื่อการสร้างสรรค์งานและการบรรลุเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง สมาชิกขององค์การได้เรียนรู้ถึงวิธีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและองค์การเองได้มีการขยายศักยภาพเพื่อการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่อย่างต่อเนื่อง

จำเรียง วยวัฒน์ และเบญจมาศ อัมพันธ์ (2540 : 9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่มีการมุ่งเน้น กระตุ้นเร่งเร้า และจูงใจให้สมาชิกทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ พัฒนาตนเองตลอดเวลา และยังเป็นการขยายศักยภาพให้กับสมาชิกภายในองค์การที่จะลงมือปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จลุล่วง หรือสร้างผลงานที่พึงปรารถนาอย่างแท้จริง โดยอาศัยรูปแบบการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนมีความความคิดเข้าใจเชิงระบบที่จะประสานกัน ทั้งนี้เพื่อให้้องค์การสามารถสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ตลอดไป

ชวลีพร เอี่ยมอานวย (2548 : 30) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่จะช่วยให้สมาชิกภายในได้ขยายขีดความสามารถของตนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในระดับที่สูง ให้โอกาสอย่างอิสระกับการแสดงออกทางความคิดสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและเป็นพลวัตไม่หยุดนิ่ง ทั้งในระดับบุคคลกลุ่มหรือทีม และองค์การ

จากความหมายขององค์การแห่งการเรียนรู้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า องค์การแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์การที่มีการดำเนินการให้บุคคล ที่มงาน มีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนตนเอง และนำความรู้ความสามารถ ที่มีอยู่ ไปถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้เกิดการรับรู้ในรูปแบบต่างๆ จนเกิดการเรียนรู้ภายในองค์การ อย่างเป็นระบบต่อเนื่องและส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์การ อันนำไปสู่การสร้างความสำเร็จใน การแข่งขันขององค์การ

2. ความสำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้

องค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและจำเป็นต่อการบริหารองค์การยุคใหม่ ซึ่งจะเป็นยุคที่เน้นการพัฒนาไปที่ทรัพยากรบุคคล โดยจะมีการสร้าง ความรู้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการทำงานในรูปแบบต่างๆ องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็น องค์การที่มุ่งมั่นที่จะขยายขีดความสามารถของตนผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นทีม อย่างต่อเนื่อง เป็นองค์การที่มีบรรยากาศเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ ความสามารถ รวมทั้งมีการสร้าง การสรรหา การถ่ายโอนความรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมา จากความรู้ใหม่ ๆ มีการกระจายอำนาจ (Empowerment) ให้กับสมาชิกในองค์การเพื่อกระตุ้นให้ เกิดความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ส่งเสริมการสนทนาอย่างเปิดเผย และเชื่อมโยงพื้ ฆาระหว่างบุคคล องค์การ รวมทั้งชุมชนที่องค์การตั้งอยู่ ทั้งนี้โดยใช้แนวคิดทางการบริหาร จัดการความรู้ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยองค์การ มีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งองค์การ และเพื่อเป็นองค์การที่มีคุณภาพที่ สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและสามารถดำรงอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาของสังคมโลกได้อย่างสง่า ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงของโลกจาก การจัดการองค์การระบบเดิมที่เป็นระบบปิด (Machine) เป็นองค์การที่พึ่งพาการใช้ความคิด (Ideas) ซึ่งองค์การในระบบใหม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่มีความสามารถในการเรียนรู้ องค์การแห่ง การเรียนรู้มีองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ได้เปรียบในการแข่งขันในด้านการเงิน การตลาด และ เทคโนโลยีนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสามารถของบุคลากรให้สูงขึ้นเพราะบุคลากรจำเป็นต้อง ร่วมกันแก้ปัญหาที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์การกล่าวคือ ยิ่งความสามารถในการเรียนรู้มาก ขึ้นเท่าไรยิ่งนำไปสู่การปรับตัวและความสำเร็จขององค์การมากยิ่งขึ้น เช่น ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ องค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ คือ (ชวรินทร์ ธรรมนันท์กุล. 2541 : 1)

องค์การแห่งการเรียนรู้ยังมีความสำคัญ กล่าวคือ ผลกระทบอันน่าตื่นตระหนกจาก การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโลกธุรกิจทุกวันนี้ ทำให้องค์การหลาย ๆ องค์การต้องการให้เกิด

การเรียนรู้ในสถานที่ทำงานและเกิดขึ้นกับบรรดาพนักงานอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยลง ซึ่งปัญหาที่องค์กรต่าง ๆ ที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จ มิใช่เพียงแค่ว่าเพื่อความอยู่รอดปัญหาการขาดแคลนทักษะที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถานศึกษาต่าง ๆ ไม่ได้เตรียมคนให้พร้อมสำหรับการทำงานในศตวรรษที่ 21 ไว้อย่างเหมาะสม ความรู้ที่เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในทุก ๆ 2-3 ปี การแข่งขันกับบรรดาบริษัทที่มีกำลังความสามารถมากที่สุดของโลก ความรวดเร็วทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ท่วมทับ และสุดท้าย ความต้องการขององค์กร เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทั่วทั้งองค์กรและทั่วทุกระบบ จะทำให้องค์กรไม่เพียงแต่อยู่รอดแต่ยังมีโอกาสประสบความสำเร็จด้วยเพื่อสร้างและรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรต่าง ๆ ต้องเรียนรู้จากทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวให้เร็วยิ่งขึ้นและดีขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งจำเป็นต้องปฏิรูปตนเองไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้องค์กรกลายเป็นสถานที่ที่กลุ่มและบุคคลในทุกระดับได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ (วีรวิฑูร มาฆะศิริ นนท์. 2549 : 10)

ฉะนั้น ในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนากระบวนการในการดำเนินงานอย่างเห็นได้ชัด องค์กรทุกองค์กรจึงต้องมีการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรให้มากขึ้น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ก็เป็นแนวคิดหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเพื่อขยายขีดความสามารถและเพิ่มศักยภาพในการสร้างผลงาน ในอนาคตตลอดจนความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยพัฒนาผู้คนในองค์กรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ในทุกด้านเกี่ยวกับงานที่ตนเองทำและเป็นผู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนคนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อันจะส่งผลให้องค์กรมีการพัฒนาและดำเนินธุรกิจได้อย่างอยู่รอด ปลอดภัย ส่งผลให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

3. แนวทางในการสร้างคุณลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้

Senge (1990 : 6) ได้เสนอแนวความคิดของการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้วยกรอบความรู้ 5 สาขาวิชาการ ซึ่งจะ เป็นแนวทางหลักในการสร้างองค์กรการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น แนวทางสำคัญ 5 ประการ ที่จะผลักดันและสนับสนุนให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ขึ้น ประกอบด้วย

3.1 ด้านการเป็นบุคคลรอบรู้ (Personal Mastery) หมายถึง องค์กรมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง ให้มีความสำคัญกับการเรียนรู้ฝึกปฏิบัติ และ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาศักยภาพให้กับตนเอง บุคคลที่มีระดับความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษจะสามารถขยายความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่ต้องการได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นลักษณะ

การเรียนรู้ของคนในองค์กรจะสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ขององค์กรนั้น ได้สมาชิกขององค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่เรียกว่าบุคคลรอบรู้ (Human Mastery) คือ ความเป็นบุคคลที่รอบรู้ในการควบคุมจิตใจ และพฤติกรรมของตนเอง เป็นคนที่พร้อมจะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลายอมรับความจริง ไม่ยึดมั่นถือมั่น เปลี่ยนไปตามกระแสโลกมีจิตใจที่เจริญ โดยสมาชิกในองค์กรที่มีกรอบแนวคิดแบบการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Personal Mastery) นั้นจะเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นสนใจและใฝ่ที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตน มุ่งสู่จุดมุ่งหมาย และความสำเร็จที่ได้กำหนดไว้ดังนั้น การพัฒนาคนในองค์กรให้เกิดการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ถือได้ว่าเป็นมิติที่ต้องเกิดจากการฝึกฝนเพื่อสร้างให้เกิดวินัย และมีการปรับปรุงมุมมองอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานของความต้องการที่แท้จริง กล่าวได้ว่าวินัยข้อนี้ จะส่งผลให้องค์การก้าวไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ซึ่งการพัฒนาตนเองให้เป็นเลิศได้นั้นมีองค์ประกอบพื้นฐาน คือ

3.1.1 วิสัยทัศน์ส่วนบุคคล (Personal Vision) วิสัยทัศน์ส่วนบุคคลคือ ความคาดหวังของแต่ละคนที่ต้องการจะให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นจริงแก่ชีวิตของตนสักวันหนึ่งในอนาคต คนเราทุกคนจึงควรมีความมุ่งมั่นปรารถนาหรือความคาดหวังว่าในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ของชีวิตนั้นเราจะบรรลุผลสำเร็จอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ (จันเรียง วิยวัฒน์ และ เบญจมาศ อุ่นพันธุ์. 2540 : 23)

- 1) วิสัยทัศน์ในหน้าที่การงาน จะมีภารกิจงานและตำแหน่งหน้าที่เป็นอย่างไรในอนาคต
- 2) วิสัยทัศน์ในด้านครอบครัว การเป็นอยู่ของคนในครอบครัวจะเป็นเช่นไร เช่น การมีบุตรการสร้างฐานะและความมั่นคงแก่สมาชิกในครอบครัว
- 3) วิสัยทัศน์เฉพาะตัว ในบั้นปลายของชีวิตเรา โดยความปรารถนาสูงสุดแล้วเราต้องการอะไร เช่น ก้าวเข้าสู่เพศบรรพชิต หรือไปอยู่ชนบทที่สงบเงียบ เป็นต้น ดังนั้นเมื่อทุกคนสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ส่วนบุคคลได้แล้ว ก็จะทราบว่าควรจะวางตนเองไปที่จุดใดจะหาความสำเร็จได้จากอะไร และที่สำคัญคือเขาต้องการเป็นอะไร (วิศิษฐ์ ชูวงษ์. 2540 : 45)

3.1.2 การจัดการกับความตึงเครียดอย่างสร้างสรรค์ (Holding Creative Tension) มักมีความเข้าใจผิดเสมอว่า จะมีผลให้เกิดความวิตกกังวลและความเครียด แต่ในความเป็นจริงแล้ว ถ้าเรามีวิสัยทัศน์ควบคู่ไปกับความเป็นจริง จะทำให้ความสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ทั้งนี้ก็ไม่ปฏิเสธว่าความตึงเครียดอย่างสร้างสรรค์นี้ สามารถนำเราไปเกี่ยวข้องกับภาวะทางอารมณ์ความรู้สึกลึกต่าง ๆ ได้ เช่น ความวิตกกังวลหรือเสียใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ความตึงเครียดอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่

1) ช่วยให้ความล้มเหลวกลายเป็นบทเรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ภาพ

ความจริง

2) มีผลให้เกิดความเพียรพยายามและความอดทน

3) เปลี่ยนแปลงทัศนคติของเราไปสู่ความจริงมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

3.1.3 การเรียนรู้โดยใช้จิตใต้สำนึก (Subconscious) จะต้องมิมิติทางด้านจิตใจที่สำคัญคือ “จิตใต้สำนึก” เพราะสิ่งนี้จะช่วยให้การทำงานที่ซับซ้อนกลายเป็นการทำงานที่เป็นระบบอันเกิดจากการสั่งของจิตใต้สำนึกกล่าวคือ ในการเป็นบุคคลที่รอบรู้นั้น บุคคลหรือสมาชิกขององค์กรจะต้องพัฒนาส่วนที่เป็นจิตใต้สำนึกด้วยเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดแนวทางในการสั่งการที่มุ่งเน้นไปสู่การเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น สนใจและใฝ่ที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีความปรารถนาที่จะเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนมุ่งสู่จุดมุ่งหมาย และความสำเร็จที่ได้กำหนดไว้

3.2 ด้านรูปแบบความคิด (Mental Models) หมายถึง องค์กรได้พัฒนารูปแบบความคิด ความเชื่อที่มีต่อการตัดสินใจและการกระทำของบุคลากร ให้มีมนุษย์ที่เปิดกว้างมองโลกในแง่ดี คิดเชิงบวก คิดเชิงสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจในองค์กรและวัฒนธรรมที่ดี เป็นการเข้าใจบทบาทหน้าที่ และมองโลกตามความเป็นจริงอย่างสมเหตุสมผล การมีมุมมองหรือมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ยอมรับและเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง มีความคิดความเข้าใจทั้งในเรื่องของตนเอง ผู้อื่น และองค์กร สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรเหล่านี้ล้วนมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในองค์กร ทั้งนี้เพราะหากเรามีการเปลี่ยนแปลงความคิดความเข้าใจ และความเชื่อของคนในองค์กร ให้มีความสมเหตุสมผลในการมองและเข้าใจโลก และสิ่งที่อยู่รอบตัวแล้วพวกเขาเหล่านั้นก็จะมีพฤติกรรมปฏิบัติที่เป็นไปในทางบวก แต่สิ่งสำคัญก็คือองค์กรไม่ควรไปกำหนดหรือควบคุมแต่ครปล่อยให้พวกเขาได้มีอิสระในการคิด และสร้างสรรค์รูปแบบในการพัฒนาขึ้นเองตามสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงควรมีการฝึกให้บุคคลมีการเรียนรู้และเข้าใจถึงสิ่งที่บุคคลต้องการ (วิสัยทัศน์ตนเอง) กับสิ่งที่องค์กรต้องการ (วิสัยทัศน์ขององค์กร) ผู้บริหารจึงควรเตรียมรูปแบบการสร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างกัน ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาในข้อนี้ไม่ได้เน้นให้ทุกคนมีความเห็นในแนวทางเดียวกับองค์กรทุกอย่าง แต่ต้องการเห็นความสอดคล้องกันในแต่ละแนวคิดที่มารวมกันเกิดเป็นวิสัยทัศน์ร่วมมององค์กรแห่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อสมาชิกขององค์กรมีแบบแผนทางจิตสำนึกหรือมีแบบแผนความคิดที่สมเหตุสมผล ที่เอื้อต่อการสะท้อนภาพที่ถูกต้องชัดเจนและมีการจำแนกแยกแยะ โดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงความถูกต้องในการมองโลกและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการทำความเข้าใจในวิธีการที่จะสร้างความกระจ่างชัด เพื่อ

การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องหรือมีวิธีการที่จะตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏได้อย่างเหมาะสมมี Mental Ability ที่ไม่ผันแปร เรรวน หรือทอดย เมื่อเผชิญกับวิกฤตต่าง ๆ (วิศิษฐ์ ชวงษ์. 2540 : 65)

3.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision) คือองค์การได้กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรอย่างละเอียดชัดเจน ซึ่งองค์กรได้พัฒนาให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีวิสัยทัศน์สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร และสมาชิกสามารถนำวิสัยทัศน์นั้น ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้เพื่อพัฒนาให้เกิดภาพความสำเร็จในอนาคต เกิดเป็นพลังร่วม (Synergy) ของคนทั้งองค์กรและความต้องการที่จะมุ่งไปสู่ความปรารถนาร่วมกันของสมาชิกทั้งองค์กร เป็นวิธีการทำให้แต่ละคนเกิดวิสัยทัศน์ ด้วยการฝึกให้คนคิดมองไปข้างหน้ามองไปที่อนาคต โดยการสร้างสถานการณ์จำลองแบบต่าง ๆ ให้คนได้คิดและหาทางหนีทีโล้วจะทำอย่างไร โดยแฝงเข้าไปในงานในกลุ่มการทำงานให้มีการตัดสินใจร่วมกันฝึกให้ไปทำการบ้านแล้วนำกลับมาคุยกัน ซึ่งการมอบหมายให้รับผิดชอบการตัดสินใจในแต่ละเรื่องด้วยตนเอง จะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันรวมทั้งจะทำให้สมาชิกทุกคนมีความตระหนัก และเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงขององค์กรมีมุมมองร่วมกันเกี่ยวกับปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลง และอนาคตขององค์กรเพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนเกิดการยอมรับยินยอมพร้อมใจ และให้ข้อมูลผูกพันต่อจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ขององค์กรที่ต้องการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง ซึ่งการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเริ่มจากการมองสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นกระบวนการมองต่อไปข้างหน้าว่าจะเกิดอะไรขึ้น โดยเป็นการมองภาพรวมขององค์กร ไม่ได้มองเฉพาะหน่วยของตนเท่านั้น (ปัญญา อัสวกุลประดิษฐ์. 2544 : 15-30) องค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องเป็นองค์กรที่สมาชิกทุกคนได้รับการพัฒนาวิสัยทัศน์ของตนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ร่วมขององค์กร ซึ่งจะสนับสนุนให้เกิดการพลังร่วม (Synergy) ของคนทั้งองค์กรซึ่งแนวทางสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีองค์ประกอบพื้นฐานคือ

3.1.1 กระตุ้นให้แต่ละคนมีวิสัยทัศน์ โดยการสร้างบรรยากาศกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์การที่องค์กรจะสร้างการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันได้นั้น ต้องเริ่มต้นจากการสร้างวิสัยทัศน์ส่วนบุคคลขึ้นมาให้ได้ก่อน เพราะถ้าหากพนักงานแต่ละคนไม่มีวิสัยทัศน์เป็นของตัวเองแล้วการทำงานหรือการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ก็จะเป็นไปในลักษณะตาม ๆ กันไป โดยปราศจากความตั้งใจและความร่วมมืออย่างจริงจังและจริงใจ การที่พนักงานแต่ละคนมีวิสัยทัศน์ส่วนบุคคลจะทำให้้องค์การเกิดความร่วมมือกันที่จะทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด องค์กรส่วนใหญ่สามารถแบ่งประเภทของพนักงานในเรื่องการมีวิสัยทัศน์ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) พนักงานประเภทได้รับความไว้วางใจ (Trust) จะอุทิศเวลาให้กับองค์กรมีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา มีความรับผิดชอบสูง และมักมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2) พนักงานประเภทให้ความร่วมมือ (Cooperrate) เป็นพนักงานที่ไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์จะทำตามหน้าที่ โดยคนอื่นคิดให้และแนะนำอยู่ตลอด ขาดความกระตือรือร้นมักทำอะไรตามคำสั่งเท่านั้น โดยมีเป้าหมายในการทำงานเพื่อรักษาตำแหน่งของพวกเขาเท่านั้นและคาดหวังว่าจะได้รับการเลื่อนตำแหน่งหากไม่คิด หรือไม่ทำอะไรที่ขัดต่อผู้บังคับบัญชาขององค์กรแบบดั้งเดิมมักให้ความสำคัญกับพนักงานประเภทให้ความร่วมมือ (Cooperrate) โดยผู้นำจะมีความสุขได้เห็นพนักงานอยู่ในโอวาททุกอย่าง แต่ผู้นำในองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องการเห็นพนักงานที่มีลักษณะได้รับความไว้วางใจ การผูกมัดตัวเองเพื่อให้การเรียนรู้ในองค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุด

3.3.2 พัฒนาวิสัยทัศน์ส่วนบุคคล ให้เป็นวิสัยทัศน์ร่วมกันทั้งองค์กรผู้นำองค์กรจะต้องเลิกความคิดแบบเดิม ๆ ที่ว่าวิสัยทัศน์ขององค์กรจะต้องมาจากผู้นำเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ผู้นำในองค์กรแห่งการเรียนรู้ จะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในองค์กรได้มีโอกาสในการคิดวิสัยทัศน์ร่วมไปกับองค์กร

3.3.3 สร้างทัศนคติต่อวิสัยทัศน์ในระดับของความผูกพันให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่สนับสนุน โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุมสามารถสร้างได้โดยใช้การติดต่อสื่อสารมีการสนทนากันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้พนักงานรู้สึกถึงความมีอิสระในทางความคิด และความรู้สึกต่าง ๆ ที่สามารถจะถ่ายทอดออกมาได้ง่าย ซึ่งผู้นำในองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นคนเปิดกว้างทางความคิด และเต็มใจที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่าง ๆ ของสมาชิกทุกคนในองค์กร (Marquardt. 1996 : 16)

3.3.4 สามารถทำให้วิสัยทัศน์ที่มีร่วมกันมีความเป็นรูปธรรม คือ สามารถนำไปใช้ได้จริง

3.4 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning) องค์กรมุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยอาศัยความรู้และความคิดของสมาชิกในกลุ่มมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถของทีมให้เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการสร้างสรรคั้งนและพัฒนาองค์กร การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก โดยอาศัยความรู้และความคิดของสมาชิกในกลุ่มมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถของทีมให้เกิดขึ้น ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการรวมพลังของสมาชิกในทีม ให้ได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน โดยการ

แลกเปลี่ยนข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอทั้งต่อตนเองจนเกิดเป็นความคิดร่วมกันของกลุ่ม (Group Thinking) โดยที่กลุ่มควรลดสิ่งทีก่อให้เกิดอิทธิพลของความครอบงำแนวความคิดของสมาชิกคนอื่น ๆ พร้อมทั้งกระตุ้นให้กลุ่มมีการสนทนาและอภิปรายร่วมกันอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการนำเอาวิสัยทัศน์ของแต่ละคนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองและหาข้อสรุปร่วมกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติร่วมกันที่เกิดจากความเต็มใจจากสมาชิกทุกคน อันจะนำองค์การบรรลุสู่เป้าหมายได้องค์ประกอบพื้นฐานของการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมมีดังนี้

3.4.1 การสนทนาและการอภิปราย (Dialogue and Discussion) การสนทนาเป็นวิธีที่จะช่วยสมาชิกให้เป็นตัวแทน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการคิดและกลายเป็นผู้สังเกตการณ์ความคิดของสมาชิก โดยแยกความคิดของตนเอง เพื่อเตรียมรับความคิดของผู้อื่นภายในกลุ่มซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลง การสนทนาจะช่วยพัฒนากระบวนการคิดให้มีความละเอียดอ่อนมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่จะได้จากการสนทนา คือ

- 1) ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มที่เข้าร่วม

การสนทนาเป็นประจำ

- 2) ช่วยพัฒนาความไว้วางใจให้มีความลึกซึ้งของแต่ละคน
- 3) ช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นของแต่ละคน
- 4) ช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้และพูดคุยกันอย่างเป็นมิตร

การอภิปราย เป็นการนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละคน มาแลกเปลี่ยนและหาข้อสรุปร่วมกันเพื่อนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ซึ่งทั้งการสนทนาและการอภิปรายจะต้องไปควบคู่กันเพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

3.4.2 การเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน สิ่งที่จะบ่งชี้ถึงการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม คือข้อคิดเห็นหลากหลายที่มีความขัดแย้งกัน ซึ่งในความขัดแย้งทางความคิดนี้จะ เป็นกระบวนการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ขึ้น อันเกิดมาจากมุมมองที่มีความหลากหลายของสมาชิกในกลุ่ม โดยที่ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมตกลงที่จะเรียนรู้กันก็จะมี การพูดคุยกันอย่างเปิดเผยและจริงใจ ทั้งในเรื่องสภาพความเป็นจริงทางธุรกิจที่ดำเนินอยู่และสิ่งที่กำลังดำเนินไปภายในกลุ่ม เพราะความเข้าใจสภาพความเป็นจริงอย่างถูกต้องนั้นจะทำให้ทีมสามารถที่จะวางกลยุทธ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเป็นจริง

3.4.3 การเรียนรู้วิธีปฏิบัติเป็นการพัฒนาการฝึก สนทนาร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะร่วมกัน รวมทั้งมีการเรียนรู้วิธีการใช้คอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือช่วยในการทำงานเมื่อต้องเผชิญกับความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน

3.5 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) องค์การส่งเสริมให้สมาชิกมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง คิดเชิงสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการคิดที่เน้นกระบวนการหรือแบบแผนชัดเจน และสามารถนำความคิดมาแก้ไขปัญหาหรือพัฒนางานได้อย่างถูกต้อง การคิดอย่างเป็นระบบเป็นการมองสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะขององค์รวมเป็นการมองความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ว่ามีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบเป็นวัฏจักรมีลักษณะบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมต่างกับการมองโลกแบบแยกส่วนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างเป็นลูกโซ่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อไปยังทุก ๆ ส่วนของระบบ กล่าวคือการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยมุมมองแบบแยกส่วน แม้ว่าจะเร็วกว่าก็ตามแต่อาจจะทำให้เกิดการชะงักงันของระบบทั้งหมดหรือสร้างปัญหาที่ซับซ้อนมากขึ้นอีก ส่งผลให้แทนที่จะแก้ปัญหาได้เร็วขึ้นกลับต้องมาเสียเวลาโดยใช่เหตุ รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มปัญหาขึ้นมาอีกด้วย เหตุนี้การมีความคิดอย่างเป็นระบบจะเป็นองค์ความรู้ที่จะช่วยให้เราสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะต้องคิดให้รอบคอบและมีการวางแผนในระยะยาวก็ตามแต่ผลที่ได้มีความกระฉ่าง ชัดเจน สามารถมองเห็นปัญหาได้อย่างทะลุปรุโปร่ง การคิดอย่างเป็นระบบของสมาชิกในองค์การ จึงมีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการในการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยองค์ความรู้ที่ได้จากการบูรณาการ มีลักษณะเป็นสหวิทยาเกิดรอบความรู้ใหม่ ความคิดใหม่ เป็นกรอบของการสร้างความกว้างในความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ และเข้าในการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งการที่จะสามารถคิดอย่างเป็นระบบหรือมีการมองโลกแบบองค์รวมได้นั้น ก่อนอื่นต้องมีการปรับเปลี่ยนจิตใจในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เปลี่ยนจากการมองโลกแบบแยกส่วนมาเป็นการมองแบบองค์รวม
- 2) เปลี่ยนจากการมองมนุษย์ว่าเป็นคนเฉื่อยชาไร้ประโยชน์ มาเป็นการมองว่ามนุษย์เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ในการที่จะมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงความจริงของพวกเขา
- 3) เปลี่ยนจากการตั้งรับในปัจจุบันมาเป็นการสร้างสรรค์ในอนาคตจากวินัยทั้ง 5 ประการดังได้กล่าวมานี้ได้ใช้ให้เห็นถึงแนวทางที่จะนำองค์การไปสู่การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะของการร่วมกันฝึกฝนไปพร้อม ๆ กันทั้งในระดับบุคคลระดับกลุ่มและระดับองค์การ ซึ่งทำให้มองเห็นภาพที่เป็นมิติแห่งความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเครือข่าย

การวิจัยปฏิบัติการ

การในปัจจุบันวงการศึกษาของไทย ได้นำการวิจัยปฏิบัติการไปใช้เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบการทำงานในองค์กรอย่างมากมาย กระบวนการวิจัยปฏิบัติการมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ดังที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 9) มาตรา 30 ให้สถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยใช้กระบวนการวิจัย

1. ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการ

คำว่า "Action Research" เมื่อพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของการวิจัย การวิจัยปฏิบัติการถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยประยุกต์ (Action Research) ซึ่งได้มีการบัญญัติหรือกล่าวถึงในตำราภาษาไทยหลายคำ เช่น "การวิจัยปฏิบัติการ" "การวิจัยเชิงปฏิบัติการ" "การวิจัยดำเนินการ" หรือ "การวิจัยในชั้นเรียน" ซึ่งน่าจะทำความเข้าใจในความหมายและมโนทัศน์ของคำนี้ให้ชัดเจน (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 45) อย่างไรก็ตามก็มีนักวิชาการหลายคนได้ให้ความหมายและมโนทัศน์พื้นฐานของการวิจัยปฏิบัติการไว้ดังนี้

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 : 10-30) ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า หมายถึง การวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและการวิเคราะห์วิจารณ์การปฏิบัติการ 4 ขั้น คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผลการปฏิบัติ การดำเนินการต่อเนื่องไปจนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขได้จริง หรือพัฒนาสภาพการงานของสิ่งที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สุณีย์ เหมาะประสิทธิ์ (2540 : 134) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีจุดมุ่งหมายพื้นฐานเพื่อปรับปรุงผลงานปฏิบัติงานหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะที่และเฉพาะเรื่องมากกว่าเพื่อผลิตหรือสร้างความรู้ การผลิตความรู้หรือการแสวงหาผลประโยชน์ของความรู้เป็นเพียงเป้าหมายรองหรือเป็นผลพวงของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึงว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้นการนำความรู้เชิงทฤษฎีมาผสมผสานหรือมาบูรณาการกับความรู้จากการปฏิบัติเพื่อแก้ไขหรือการแสวงหาคำตอบที่แจ่มชัดอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหอย่างทันที่

บุญชม ศรีสะอาด (2543 : 12) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเพื่อนำผลมาใช้แก้ปัญหอย่างเร่งด่วนหรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน

ผ่องพรรณ ตรีตระกูล (2543 : 185) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นวงจรซ้ำที่เรียกว่าเกลียวการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กระบวนการวิจัยจะมีลักษณะที่ยืดหยุ่นและเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนในระหว่างดำเนินการ ขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยจึงอาจจะไม่เรียงลำดับแบบขั้นบันได บางครั้งอาจเหลื่อมกันและบ่อยครั้งที่แผนการที่วางไว้อาจใช้ไม่ได้เลย แต่ก็ไม่ใช่ความล้มเหลว แต่ถือว่าการได้ปฏิบัติจริงจะก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่มีคุณค่าในการพัฒนางานในครั้งต่อไป

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงงาน พัฒนางาน หรือแก้ปัญหาการปฏิบัติงานโดยสะท้อนผลการปฏิบัติงานโดยกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่ได้กระทำซ้ำ ๆ ในวิธีการที่ร่วมกันคิด เพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดสำหรับสถานการณ์หรือหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ทำให้ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นการนำการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาปรับใช้ในการพัฒนาครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษิตตามอัธยาศัยอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามให้มีความรู้ ความเข้าใจ การดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน เห็นความสำคัญของการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537 : 13) กล่าวโดยสรุปของหลักการสำคัญ ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นความพยายามที่จะปรับปรุงการศึกษาโดยการเปลี่ยนแปลง (Changing) การศึกษานั้นและเรียนรู้ลำดับของการเปลี่ยนแปลงนั้น
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการทำงานของกลุ่ม (Participatory) และใช้การปรึกษาหารือร่วมมือกันทำงาน (Collaboration) ให้เกิดการเปลี่ยนโดยการปฏิบัติตามแนวทางกลุ่มกำหนด
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยประเมินตรวจสอบในทุก ๆ ขั้นตอน เพื่อปรับปรุงการฝึกหรือการปฏิบัติให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (Systematic Learning Process) โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องนำความคิดเชิงนามธรรมมาทดลองฝึกปฏิบัติ และประเมินผลการฝึกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการทดสอบ (Test) แนวคิดนั้นถูกต้องหรือผิด
5. การวิจัยปฏิบัติการที่เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ (Start Small) อาจเริ่มต้นจากบุคคล (ครู/นักวิจัย) คนเดียวพยายามดำเนินการให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงบางสิ่งบางอย่างทางการศึกษาให้ดีขึ้น โดยขณะที่ปฏิบัติการต้องปรึกษา/รับฟังข้อคิดเห็นและอาศัยการร่วมปฏิบัติจากผู้เกี่ยวข้อง
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ให้แนวปฏิบัติเชิงรูปธรรมจากการบันทึก (Records) พัฒนาการของกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ขณะเดียวกันสามารถนำปรากฏการณ์ที่ศึกษามาประมวลเป็นข้อมูลเสนอเชิงทฤษฎี (Proposition) ได้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะทำให้ได้รูปแบบการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของชั้นเรียนและระบบของตนเองได้อย่างแท้จริง

แนวทางการวิจัยปฏิบัติการ เป็นรูปแบบของการสืบสวนแบบภาพสะท้อน (กลับ) ของตนเองเป็นส่วนรวมของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ทางสังคมเพื่อต้องการที่จะพัฒนา

หลักการ พื้นฐานและความเป็นธรรมชาติของวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางให้ใช้ในการพัฒนาคุณภาพนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ร่วมงานวิจัยนี้อาจรวมถึงครู นักเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และสมาชิกในชุมชนอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มใดก็ได้ที่สนใจร่วมกัน วิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องมีความร่วมมือของกลุ่มบุคคลที่จะพินิจพิเคราะห์การกระทำของตนเองและกลุ่ม โดยใช้วิจยารณญาณอย่างละเอียดถี่ถ้วนในทางการศึกษา โดยมีการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน การพัฒนาวิชาชีพการพิจารณาเกี่ยวกับนโยบายของการตั้งกฎและระเบียบของชั้นเรียน นโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการประเมินโดยไม่ใช้การแข่งขัน นโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการประเมินโดยไม่ใช้การแข่งขัน นโยบายของกลุ่มเกี่ยวกับบทบาท การให้คำปรึกษาแก่โรงเรียน และนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการพัฒนาโครงการในโรงเรียน

แนวความคิดเห็นอีกแง่หนึ่งของการวิจัยปฏิบัติการนี้ มาจากการเชื่อมโยงคำทั้งสองคำว่า “การปฏิบัติ” (Action) และ “การวิจัย” (Research) เข้าด้วยกันเป็นการเน้นความหมายที่ว่าจะใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเป็นแนวทางในการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร การสอน และการเรียนรู้ผลของการพัฒนาอยู่ที่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในชั้นเรียนและโรงเรียน มีการแยกแยะแจ่มแจ้งและพิจารณาในหลักการและเหตุผลของการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างละเอียดและชัดเจน การวิจัยปฏิบัติการช่วยจัดหาแนวทางการทำงานที่เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการวิจัย การเป็นแนวคิดที่ใหม่เพียงใด

แนวคิดของการวิจัยปฏิบัติการ ถือกำเนิดมาจากงานด้านจิตวิทยาสังคม ของ เคอร์ม เลวิน (ประวิต เอราวรรณ์, 2545 : 40 ; อ้างอิงมาจาก Kurt Lewin, 1985 : 12) ผู้ซึ่งได้ใช้เวลาหลายปีในการพัฒนาการประยุกต์วิธีการจากชุดของการทดลองอย่างต่อเนื่องในชุมชนหลังสงครามโลกในอเมริกา วิธีการนี้ได้นำมาทดลองใช้ในบริษัทต่าง ๆ ที่อยู่ในแวดวงเดียวกันการให้ความเสมอภาพในโอกาสที่จะได้รับพิจารณาเข้าทำงาน สาเหตุและการเหยียดหยาม (หมายถึง การทำให้สถานการณืดีขึ้น) เกี่ยวกับอคติต่อเด็กที่มีเชื้อชาติต่างกน การปรับตัวให้เข้ากับสังคมของวัยรุ่นข้างถนน และวิธีการที่คิดว่าในการฝึกอบรมความเป็นผู้นำให้คนรุ่นหนุ่มสาว เลวินมีแนวคิดที่สำคัญอยู่ 2 แนวคือ แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจตกลงของกลุ่ม และการยืนยันที่จะให้มีการพัฒนาปรับปรุงคุณสมบัติของการวิจัยปฏิบัติการที่แตกต่างจากการวิจัยแบบอื่นก็คือ การวิจัยปฏิบัติการนั้นจะเน้นที่ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนเนื่องมาจากการวิจัย ซึ่งถือเป็นหน้าที่แรกของการวิจัยปฏิบัติการในอันที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและใช้ในการประเมินผลการกระทำที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น การวิจัยปฏิบัติการจึงเป็นกิจกรรมของกลุ่ม

การวิจัยปฏิบัติการ สามารถพิจารณาว่าเป็นวิธีการทำงานสำหรับกลุ่มของผู้ปฏิบัติงานทางการศึกษา กลุ่มผู้ปกครองของกลุ่มนักเรียน และบุคคลอื่น ๆ ที่มีชีวิตอยู่กับความซับซ้อนของประสบการณ์จริงและในขณะเดียวกันก็มุ่งมั่นการปรับปรุงอย่างเป็นรูปธรรม มันเป็นวิธีการจัดการกับเหตุการณ์ที่ซับซ้อนอย่างมีวิจารณญาณและโดยปฏิบัติจริง วิธีการที่เลวินพัฒนาขึ้นมาได้ทดลองและปรับปรุงในสถานการณ์ที่มีความยุ่งยาก และมีความขัดแย้งทางสังคมอีกด้วย ในการพัฒนารูปแบบการวิจัยนี้ สามารถยึดหยุ่นวิธีการในการปรับปรุงโรงเรียน โดยใช้วิจารณญาณที่จะดำเนินและสะท้อนผลของการปฏิบัติในสถานการณ์จริงที่ซับซ้อนมักจะสับสน นอกจากนั้นยังมีปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งเป็นลักษณะของการเรียนสมัยใหม่ การวิจัยแบบนี้จะให้กระบวนการเกี่ยวกับการรับรู้แนวคิดในความเป็นจริงของโรงเรียน โดยนำแนวคิดนั้นไปปฏิบัติในสถานการณ์จริง ๆ ด้านหนึ่งและอีกด้านหนึ่งจะใช้วิธีการที่เป็นรูปธรรมที่จะดำเนินการให้เกิดผลทางการปฏิบัติและทำให้กลมกลืนกันแนวคิดทางการศึกษาและการปฏิบัติจริงทางการศึกษาและการปฏิบัติจริงทางการศึกษานั้น

วิธีวิจัยปฏิบัติการของเลวิน โดย เลวิน อธิบายวิธีการของการวิจัยปฏิบัติการด้วยขั้นตอนของการดำเนินงานในลักษณะของการหมุนรอบตัวแบบเกลียวสว่าน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ และการประเมินผลของการปฏิบัติการ ในการดำเนินจริง ๆ นั้น วิธีการวิจัยจะเริ่มต้นด้วยแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงที่ต้องการการตัดสินใจว่าจะเริ่มปรับปรุงที่ไหน โดยคณะผู้ดำเนินการกำหนดขอบเขตของกลุ่มปัญหาสำคัญร่วมกันในการทำงาน กลุ่มจะจัดแนวการแก้ปัญหาสำคัญร่วมกันในการทำงานกลุ่มจะจัดแนวทางการแก้ปัญหาในรูปของแนวคิดที่สนใจร่วมกัน (Thematic Concern) กลุ่มตัดสินใจว่าจะเริ่มปฏิบัติการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ณ จุดใด โดยศึกษาจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วตัดสินใจว่าจุดที่น่าสนใจจะได้รับผลการดำเนินการ นั่นคือสำรวจสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั่วไปในขณะและสืบเสาะหาความจริงเกี่ยวกับสภาพการณ์นั้น ๆ ซึ่งในการสำรวจและกำหนดการเบื้องต้นนี้เป็นความต้องการหรือความประสงค์ของคณะผู้ปฏิบัติการเองที่มีจุดมุ่งหมายจะปฏิบัติการแก้ไขสภาพงานของตนเองในลักษณะของการปรับปรุงงาน

ในการแบ่งแผนดำเนินการทั่วไปเป็นขั้นตอนย่อย ๆ ที่สามารถจะดำเนินการให้สัมฤทธิ์ผลลงไปได้ นั้น นักวิจัยปฏิบัติการจะดำเนินการขั้นแรกให้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เพียงแต่ปรับปรุงเท่านั้น แต่จะกำหนดให้มีผลงานที่มากกว่าเดิมอีกด้วย ก่อนที่จะทำการในขั้นที่หนึ่งนี้กลุ่มผู้ดำเนินการจะต้องตรวจสอบในทุก ๆ ด้านอย่างรอบคอบเกี่ยวกับจุดดีจุดด้อยของการดำเนินงาน เป็นการวางแผนกำหนดแกนนำสำคัญของผลการดำเนินงานในขั้นแรกนี้ และกำหนดยุทธวิธีดำเนินการดำเนินงานให้อยู่ในแนวทางการปฏิบัติให้มากที่สุด ทั้งนี้ โดยเน้นศึกษาสภาพ

การทำงานจริงในสนามให้มากที่สุด และเมื่อเริ่มปฏิบัติการแล้วข้อมูลใหม่ก็จะเริ่มเก็บเข้ามา กิจกรรมทั้งสามอย่างก็จะเริ่มเก็บเข้ามา กิจกรรมทั้งสามอย่างก็จะดำเนินไปพร้อม ๆ กัน คือ การวางแผน การปฏิบัติการและการประเมินผลการปฏิบัติการ การปฏิบัติการของกลุ่มและการปฏิบัติการของแต่ละคนในกลุ่มจะต้องนำมาศึกษาและตรวจสอบละเอียดถี่ถ้วนถึงผลของการกระทำในปัจจุบันเพื่อวางแผนการดำเนินการใหม่ในระยะต่อไป ซึ่งแผนการดำเนินงานขั้นที่สองจะต้องกำหนดขึ้น โดยอาศัยข้อมูลในขั้นแรกพร้อมกับแผนหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม และการดำเนินงานในขั้นตอนที่สองก็จะกระทำต่อไปโดยมีกิจกรรมหลัก 3 ประการเช่นเดิมคือ ดำเนินงาน ควบคุม การปฏิบัติงานและประเมินผล ลักษณะการดำเนินงานก็จะดำเนินไปเรื่อย ๆ ในลักษณะการหมุนเป็นเกลียวเจาะลึกลงไปทุกทีคล้ายเกลียวสว่าน คือ การปฏิบัติงานโดยมีการควบคุมให้ดำเนินการไปตามที่กำหนดไว้ในการประเมินและการวางแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง

วงจรวิธีการของเลวิน เน้นความจำเป็นของการวางแผนการดำเนินงานที่จะต้องยืดหยุ่นได้และมีการตอบสนอง วิธีการนี้ยอมรับว่าในสถานการณ์จริงทางสังคมที่ซับซ้อนนั้น ในทางปฏิบัติไม่ว่าใครก็ตามย่อมสามารถที่จะดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามที่ต้องการเกี่ยวเนื่องกันระหว่างการปฏิบัติและผลสะท้อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการวางแผน การดำเนินการที่กลุ่มคนจัดระบบสถานการณ์จากสิ่งที่เรารู้จากประสบการณ์ตรงของตนเองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เหล่านี้กับบุคคลอื่น ๆ ด้วย

การวิจัยปฏิบัติการคือการวิจัยแบบเข้าไปมีส่วนร่วมและร่วมมือกัน ซึ่งตามปกติเกิดจากกลุ่มที่มีความคิดเห็นร่วมกัน บุคคลจะอธิบายส่วนที่ตนสนใจเกี่ยวข้อง สืบหาสิ่งที่คนอื่นคิดและหาทางแก้ไขที่เป็นไปได้ในการประชุมอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่กลุ่มจะดำเนินการต่อไป กลุ่มจะต้องกำหนดแนวคิดที่สนใจร่วมกันของการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกัน โดยจะกำหนดขอบเขตการดำเนินการที่กลุ่มต้องปฏิบัติเพื่อการปรับปรุงวิธีการ สมาชิกของกลุ่มจะวางแผนร่วมกันปฏิบัติและสังเกตเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มรวมและสะท้อน (กลับ) การดำเนินงานร่วมกันแล้วจัดวางแผนแนวทางใหม่อย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยความเข้าใจและเหตุการณ์ในอดีตเป็นแนวทาง

ประวิต เอรารรรถ (2545 : 11-19) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น

1. กระบวนการวิจัยปฏิบัติการของ Kurt Lewin

กระบวนการของ Kurt Lewin มีการประยุกต์ใช้มากในการวิจัยเพื่อจัดการหรือทำการเปลี่ยนแปลงสังคม กระบวนการ Lewin มีลักษณะเป็นลำดับการตัดสินใจแบบบันไดเวียน (Spiraling Decision) ซึ่งเริ่มต้นจากการสำรวจสภาพการณ์ปัจจุบัน และกำหนดขอบเขตของ

ปัญหาให้ชัดเจน วางแผนแล้วลงมือปฏิบัติ และประเมินผลที่เกิดขึ้น ดังนั้น ขั้นตอนการปฏิบัติการวิจัยของ Lewin ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การค้นหาความจริง (Factfinding) การดำเนินการ (Execution) และการวิเคราะห์ผล (Analysis) (ประวิต เอราวรณ. 2545 : 42b ; อ้างอิงมาจาก Mckerman. 1996 : 119)

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ มีดังนี้

1. การกำหนดแนวคิด (Ideal) ที่ต้องการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานกลุ่มผู้ปฏิบัติงานจะร่วมกันพิจารณาว่าจะเริ่มต้นปรับปรุงในส่วนไหนของงาน สิ่งใดเป็นปัญหาที่แท้จริงและผลกระทบที่ตามมา แนวคิดทั่วไปนี้เกิดขึ้นจากการสำรวจสภาพการณ์เบื้องต้น (Reconnaissance) ซึ่งผลที่ได้จากการสำรวจนี้ กลุ่มผู้วิจัยปฏิบัติการจะนำไปกำหนดเป็นแผนในการปฏิบัติ

2. ร่วมกันวางแผนทั่วไป (General Plan) กลุ่มร่วมกันพิจารณาว่าจะเริ่มต้นเปลี่ยนแปลง ณ จุดใดก่อนจะใช้วิธีการแก้ไขปรับปรุง บนพื้นฐานของความเป็นไปได้และความสนใจร่วมกัน

3. กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ (Action Steps) เป็นการแตกแผนออกเป็นแผนย่อย ๆ ดังนี้

3.1 เริ่มต้นขั้นตอนแรกด้วยการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ใช้ในการปรับปรุง และต้องมองไปยังผลที่คาดว่าจะได้รับก่อนจะเริ่มต้นด้วยความรอบคอบ และวางแผนติดตามผลที่จะเกิดตามมาแล้วร่วมกันพิจารณาเพื่อประเมินว่าวิธีการนั้นสามารถปฏิบัติได้จริงเพียงใด ต้องมีการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นในขั้นแรกอย่างชัดเจน เพื่อเป็นสารสนเทศในการวางแผนขั้นตอนที่สองหรือขั้นตอนต่อไป

3.2 เริ่มดำเนินการปฏิบัติงานในแผนที่สอง แล้วติดตามตรวจสอบประเมินผลแล้ววางแผนใหม่ไปเรื่อย ๆ ถ้ายังไม่ได้รับคำตอบหรือปัญหายังไม่คลี่คลาย

1. อาศัยความร่วมมือ (Collaborative) ของผู้ปฏิบัติงาน ทุกขั้นตอน กระบวนการวิจัยต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม

2. การอาศัยการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group Dynamics) โดยการปฏิบัติงานจะได้กระบวนการกลุ่มมาเป็นเครื่องมือ

3. การสะท้อน ตามวงจรมันไคเวียน (Spiral of Reflective)

2. กระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin

องค์ประกอบสำคัญของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย Deakin

ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกตผล (Observation) และ

การสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งมีการเคลื่อนไหวลักษณะ “เกลียวสว่าน” ไปในจุดทั้ง 4 จุด อยู่นิ่งและไม่จบลงด้วยตัวเอง

3. กระบวนการวิจัยของ James Makerman

แม็คเคอร์แมน (ประวัติ เอราวรณ. 2545 : 42 ; อ้างอิงมาจาก Makerman.

1996 : 56) ได้เสนอวงจรการปฏิบัติการที่ชัดเจนระยะเวลาในการปฏิบัติงานและกิจกรรมเป็นหลัก โดยวงจรที่ 1 เริ่มจากการระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติและมีการปรับปรุงในงานปฏิบัติงานนั้นเมื่อปฏิบัติครบวงจรแล้ว ก็เริ่มระบุปัญหาในการปฏิบัติงานและกิจกรรมใหม่วงจรที่ 2 และต่อไปเรื่อย ๆ

กิจกรรมในแต่ละวงจรประกอบด้วย

1. การนิยามปัญหา ในสถานการณ์ที่นักวิจัยประสบอยู่ในการปฏิบัติงาน
2. การประเมินความต้องการที่จำเป็นที่จะปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน
3. การกำหนดสมมติฐาน เป็นการกำหนดผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นหลังจากปฏิบัติงาน

แล้ว

4. พัฒนาแผนปฏิบัติงาน ซึ่งต้องทำอะไรละเอียดรอบคอบ
5. ลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องมีการบันทึกข้อมูลไว้
6. ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ
7. สะท้อนผลการปฏิบัติ อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นและทำความเข้าใจ
8. ตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมในช่วงเวลาต่อไป

จากกระบวนการวิจัยปฏิบัติการที่กล่าวมาแล้วทั้ง 3 กระบวนการนั้น สรุปได้ว่าทุกกระบวนการวิจัยจะเริ่มต้นด้วยการกำหนดปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผลการปฏิบัติ นั่นก็คือการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบโดยอาศัยการร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นกลุ่ม รวมทั้งมีการสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงสิ่งที่กำลังดำเนินการอยู่ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

การพัฒนาการศึกษา โดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ จะเน้นการวิเคราะห์และสืบเสาะหาความเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนบุคคลและวัฒนธรรมของกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งหมดของกลุ่มจะทำงานด้วยกันเพื่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินการและเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพในสังคมในลักษณะเฉพาะของกลุ่มของเขา ซึ่งจะเป็นรูปแบบอันจะเป็นแนวโน้มที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมว่า “คิดให้กว้างระดับโลก ปฏิบัติแค่ระดับห้องถิ่น”

กระบวนการการวิจัยนี้ เมื่อก้าวในเชิงนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียน มีวิธีการตามวงจรการปฏิบัติการ ดังนี้

1. **ขั้นวางแผน (Plan)** เริ่มต้นด้วยการสำรวจปัญหาพร้อมกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนเพื่อให้ได้ปัญหาที่สำคัญที่ต้องการให้แก้ไขตลอดจนการแยกแยะรายละเอียดของปัญหานั้นเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาเกี่ยวข้องกับใคร แนวทางแก้ไขอย่างไร และจะปฏิบัติอย่างไร

2. **ขั้นปฏิบัติ (Act)** เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนดำเนินการ โดยการวิเคราะห์วิจารณ์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงาน เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงแผน ฉะนั้น แผนที่กำหนดควรจะมีที่ยืดหยุ่นปรับได้

3. **ขั้นสังเกต (Observe)** เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั้งที่คาดหวังและไม่คาดหวัง โดยอาศัยเครื่องมือการเก็บข้อมูลเข้าช่วย

4. **ขั้นสะท้อนผล (Reflect)** เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำวิจัยปฏิบัติการคือการประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหา หรือสิ่งที่เป็นข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติการ ผู้ศึกษาร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ ว่าสัมพันธ์กับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และของระบบสภาพการศึกษาที่ประกอบกันอยู่ โดยผ่านการถกอภิปรายปัญหา การประเมินโดยกลุ่มจะทำให้ได้แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม และเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไป

สรุปหลักการของการวิจัยปฏิบัติการ

หลักการสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการที่ต้องตระหนักอยู่เสมอ คือ กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อกระบวนการวิจัย นั่นคือ การวิจัยชนิดนี้ไม่ควรกระทำตามลำดับและควรใช้วงจรของกระบวนการวิจัยซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และ การสะท้อนผลการปฏิบัติ เพื่อนำมาปรับปรุงแผนงาน แล้วดำเนินกิจกรรมที่ปรับปรุงใหม่ซึ่งวงจรกิจกรรมของ 4 ขั้นตอนดังกล่าวจะเป็นลักษณะการดำเนินการเป็นแบบบันไดเวียน (Spiral) กระทำซ้ำตามวงจรจนกว่าจะได้ผลปฏิบัติตามจุดมุ่งหมาย การวิจัยปฏิบัติการอาจเริ่มต้นโดยครู นักเรียน หรือนักศึกษา แล้วปฏิบัติการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางพัฒนาขึ้น โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร หรือสังคมภายนอก บันทึกผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ขั้นที่สำคัญ นั่นคือ

1. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการฝึกปฏิบัติ
2. บันทึกผลของการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาและการสื่อสารในห้องเรียนหรือหน่วยงาน และกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ต้องแก้ไข
3. บันทึกผลการเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางสังคมและการจัดระบบองค์กรที่ลดอุปสรรคต่อการฝึกปฏิบัติ
4. บันทึกผลของการพัฒนาที่เป็นข้อค้นพบที่สำคัญของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยปฏิบัติการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การแจกแจงข้อค้นพบที่สำคัญในเชิงอธิบายความ ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นผลงานวิจัย และแสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษามานั้น

บริบทของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

สถานที่ตั้ง

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบรบือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ถนนแจ้งสนิท ตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมหาสารคาม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ รหัสไปรษณีย์ 44130 โทรศัพท์ 0-4377-0212 โทรสาร 0-4377-0212

ประวัติและสภาพทั่วไปสถานศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบรบือ ได้จัดตั้งขึ้นเป็นสถานศึกษาตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2537 เริ่มปฏิบัติงานตามคำสั่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ 97/2537 ลงวันที่ 8 มกราคม 2537 โดยเหตุผลที่ว่า ปัจจุบันการให้บริการการศึกษานอกโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การบริการการศึกษแก่ประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง กระจายครอบคลุมทุกพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เดิมศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบรบือตั้งอยู่ร่วมกับห้องสมุดประชาชน ซึ่งอยู่ในอาคารชั่วคราวสำนักงานศึกษาธิการอำเภอบรบือ เนื่องจากห้องสมุดประชาชนตั้งอยู่ในอาคารชั่วคราว ซึ่งมีขนาดเล็กยากต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ในปี พ.ศ. 2538 ได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารสนับสนุนจากโครงการพัฒนาจังหวัดของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ตามข้อเสนอของนายอำนวย ปะติเส สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดมหาสารคาม เป็นเงิน 2,930,000 บาท และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนราชการ พ่อค้า ประชาชนผู้มีจิตศรัทธาบริจาค เป็นเงินทั้งสิ้น 2,573,500 บาท รวมเป็นเงิน 5,503,500 บาท การก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดทำการ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2540 และเริ่มปฏิบัติงานราชการในห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ในปี พ.ศ.2540 ปี พ.ศ.2544 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอัยยาศัยอำเภอบรบือ ได้แยกออกจากห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอบรบือ มาตั้งอยู่หลังห้องสมุดประชาชนจนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลบุคลากร

มีผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ข้าราชการครู 1 คน พนักงานราชการตำแหน่ง ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน 3 คน พนักงานราชการตำแหน่ง หัวหน้า กศน.ตำบล 15 คน ครูประจำกลุ่ม 13 คน บรรณารักษ์ 1 คน

ปรัชญา

“เน้นความรู้ คู่คุณธรรม นำเศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลียงยาเสพติด ส่งเสริมพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน”

วิสัยทัศน์

ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และยั่งยืนเพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จุดประสงค์

1. เพื่อยกระดับการศึกษาให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายตามความต้องการและต่อเนื่อง
2. เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายมีความรู้คู่คุณธรรม และมีทักษะในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพให้กับกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างรายได้ แก่ตนเองและครอบครัว
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พันธกิจ

1. จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและส่งเสริมการศึกษาในระบบให้มีคุณภาพ
2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. พัฒนาและส่งเสริมการนำเทคโนโลยี เพื่อการศึกษามาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการศึกษตลอดชีวิต
4. พัฒนาบุคลากรและภาคีเครือข่ายเพื่อการจัดการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย
5. ส่งเสริมชุมชนให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

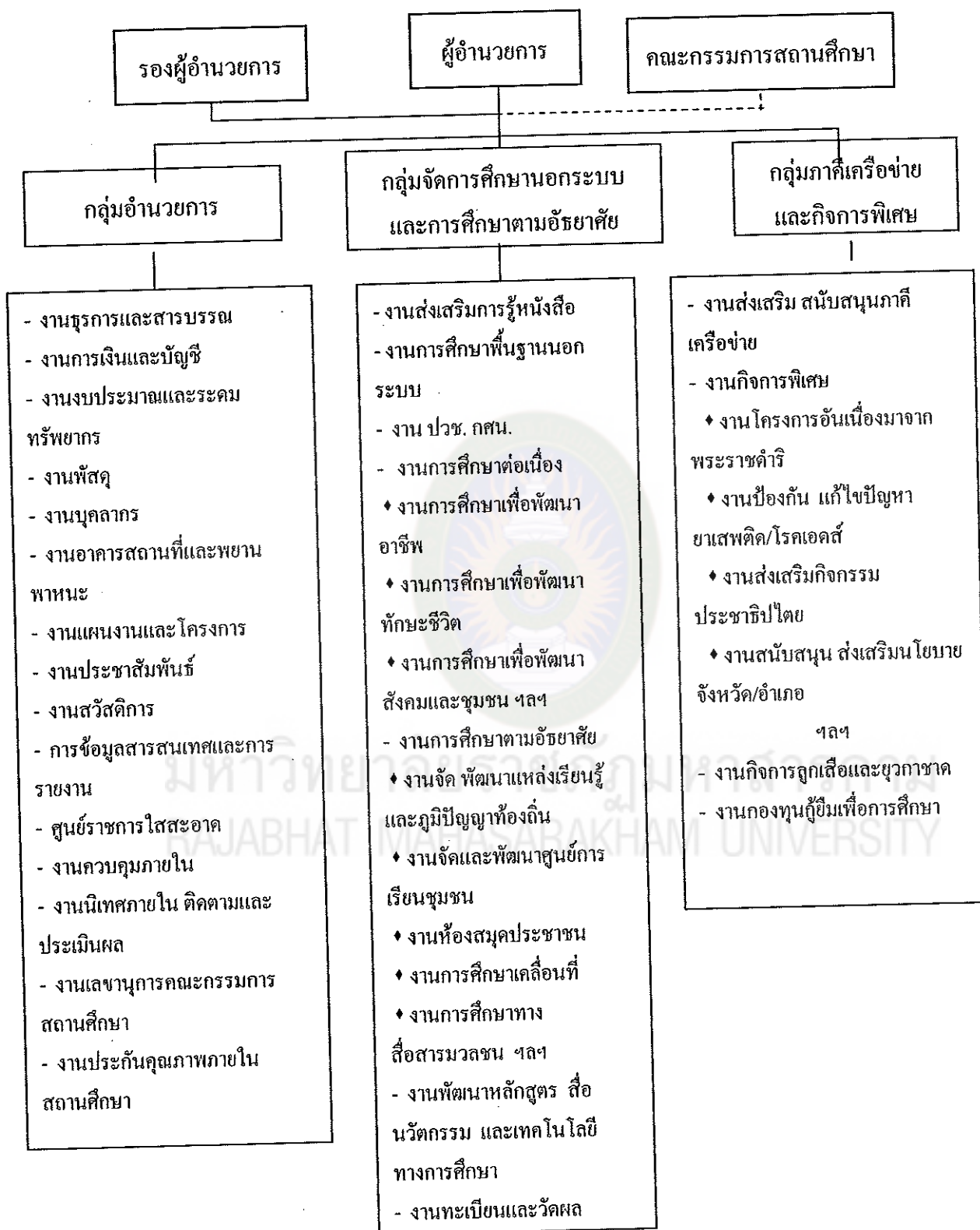

เป้าประสงค์

1. คนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ครอบคลุม และเป็นธรรม
2. ผู้เรียนและผู้รับบริการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้มีความเชื่อมั่นศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Democracy) มีคุณธรรม จริยธรรม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (Decency) และมีภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-free)
3. ชุมชนมีการจัดการความรู้เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. แหล่งการเรียนรู้มีอยู่อย่างทั่วถึงและได้รับการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการการเรียนรู้ของประชาชน
5. ภาศึเครือข่ายมีศักยภาพในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างการบริหารงานศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอบรบือ

นโยบายและจุดเน้นของสถานศึกษา

1. จัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาประชากรวัยแรงงาน ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน
  2. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรวัยแรงงานแก่ประชากรวัยแรงงาน โดยให้ได้รับการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต
  3. ส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กร ชุมชน และเครือข่ายเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่ประชาชน
  4. พัฒนาการบริหารจัดการรูปแบบ การจัดกิจกรรมและการให้บริการการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพกลุ่มเป้าหมาย สังคมและชุมชน
  5. ยกระดับคุณภาพการศึกษาตามอัตรายศและพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน
  6. จัดตั้ง กศน.ตำบล ให้ครบทั้ง 15 ตำบล และให้บริการการเรียนรู้ตลอดชีวิต
  7. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
  8. กำกับ ติดตาม รายงานการดำเนินงานให้ทันกำหนดเวลาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอื่น ๆ ที่เหมาะสม
  9. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ยุทธศาสตร์**
- ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของประชาชน**
- จุดเน้นการดำเนินงาน**
1. มุ่งพัฒนาให้บรรลุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
  2. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการแสวงหาและสร้างความรู้
  3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาทักษะการใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มศักยภาพการจัดการความรู้ของชุมชน**
1. ส่งเสริม และสนับสนุนให้ชุมชนใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
  2. สร้างประชาคมการเรียนรู้และเครือข่ายแกนนำนักจัดการความรู้ของชุมชนที่ยึดชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา

3. ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนใช้แหล่งเรียนรู้ และใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชน

1. พัฒนาบุคลากรให้มีวิสัยทัศน์ และศักยภาพในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างวัฒนธรรม และค่านิยมในการทำงานตามแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่
2. สร้างประชาคมการเรียนรู้และเครือข่ายแกนนำนักจัดการความรู้ของชุมชนที่ยึดชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา
3. ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนใช้แหล่งการเรียนรู้ และใช้ ICT

เป้าหมาย

1. ยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชากรวัยแรงงาน อายุ 15-59 ปี ให้ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
3. จัดกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้มีวิถีคิดและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. จัดการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีทักษะการดำเนินชีวิต

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ

1. ร้อยละ 80 ของประชากรวัยแรงงาน อายุระหว่าง 15-39 ปี ที่ยังไม่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ได้รับการศึกษาต่อที่สูงขึ้น
2. ร้อยละ 80 ของผู้เข้ารับบริการการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้
3. ร้อยละ 80 ของผู้รับบริการมีกระบวนการคิด และดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ร้อยละ 80 ของผู้รับบริการการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีคุณธรรม มีความรู้ มีทักษะในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ปาริชาติ สุคนธ์พานิช (2545 : 96) ได้ศึกษาเรื่อง แฮรี่พอตเตอร์ : วรรณกรรมเพื่อพัฒนานิสัยการอ่านโดยศึกษาจากเอกสาร ได้แก่ วรรณกรรมแฮรี่ พอตเตอร์ เล่มที่ 1-4 และจดหมายจากผู้อ่านจำนวน 601 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมแฮรี่ พอตเตอร์ ทำให้ผู้อ่านเปลี่ยนนิสัยรักการอ่านของตัวเอง จากเดิมไม่ชอบอ่านหนังสือกลายเป็นคนชอบอ่านหนังสือและยังมีผลให้เกิดความต้องการอ่านหนังสือประเภทนี้อีก นอกจากนี้ผู้อ่านส่วนใหญ่ยังมีทัศนคติที่ดีต่อวรรณกรรม แฮรี่ พอตเตอร์ ในด้านนิสัยรักการอ่านประโยชน์ของการอ่าน ความคุ้มค่าคุณค่าของหนังสือ คุณภาพหนังสือ แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก ผู้แต่งผู้แปลด้วย

อรพันธ์ หินชูช (2546 : 83-86) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองฝั่งแดง อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด การดำเนินการจัดกิจกรรมห้องสมุดเชิงรุก กิจกรรมเสียงตามสาย และการจัดกิจกรรมการเล่านิทานนักเรียนมีความสนใจในการอ่านมากขึ้น เห็นความสำคัญของการอ่าน และมีการพยายามพัฒนาการอ่านของตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความกระตือรือร้นในการอ่าน และมีความสุขในการร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมากขึ้น นอกจากนี้นักเรียนยังได้ร่วมกิจกรรมการเล่านิทานซึ่งทำให้นักเรียนได้รับความรู้และความบันเทิงจากการที่ครูและนักเรียนได้ร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องนักเรียนมีการพัฒนาการอ่านของตนเองมากขึ้นและส่งผลให้การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านประสบผลสำเร็จ

ศิริยศ คารวะบัญชา (2547 : 74-76) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านในโรงเรียนบ้านสลักโค อำเภอสูงเนินจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน 3 กิจกรรม คือ โครงการวางทุกงานอ่านทุกคน โครงการนำเสนอ โครงการยอคนักอ่าน มีกระบวนการดำเนินการที่เป็นรูปธรรม สามารถกระตุ้นใจส่งเสริมและฝึกฝนนิสัยรักการอ่านของผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเพราะครูได้รับพัฒนา ปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้นักเรียนได้ฝึกฝนการอ่านจนเกิดนิสัยรักการอ่าน และครูเป็นตัวจักรสำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้เร่งปฏิกิริยาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีนิสัยรักการอ่าน 25 อาจารย์ทุกคนเป็นแกนที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

สุเทพ สื่อกกลาง (2547 : 83-84) ได้ทำการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านชัยเจริญสุข ถึงอำเภอชัยใหญ่ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า จากการจัดกิจกรรม 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมเสียงตามสาย กิจกรรมยอคนักอ่าน กิจกรรมการโต้ว่าที่ กิจกรรมแข่งขัน

เกี่ยวกับหนังสือ กิจกรรมหนังสือยืมเรียน นักเรียน กลุ่มเป้าหมาย 100 เปอร์เซนต์ มีความรู้ความสามารถในการอ่าน อ่านคล่อง รู้จักคำรู้จักความหมายของคำเข้าใจประโยคเป็นอย่างดี เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกอ่านบ่อย ๆ

ปราณี นาดมทอง (2548 : 77-80) ได้ศึกษาการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทานสำหรับเด็กอายุ 3-5 ขวบ ที่อาศัยอยู่บ้านโคกประสิทธิ์ กิ่งอำเภอน้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เด็กที่ได้รับการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยการเล่านิทานมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกถึงนิสัยรักการอ่านในขณะที่ฟังนิทานแต่ละเรื่อง โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาถึงลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกในขณะที่ฟังนิทานเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมตัวฟังนิทาน พบว่าเด็กอยากรู้หรือสนทนาก่อนเกี่ยวกับนิทานและพร้อมที่จะฟังมากที่สุด รองลงมาคือ เด็กนั่งฟังอย่างเรียบร้อย และดูผ่อนคลายเป็นธรรมชาติ ด้านขณะนั่งฟังนิทานพบว่าเด็กมีความกระตือรือร้นในการฟังมากที่สุด การเล่านิทานจึงเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กวัยก่อนเรียน หรือเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ขวบเป็นอย่างมาก หนังสือการอ่านมีหลากหลายเหมาะสมตามอายุ กับความต้องการความสนใจของผู้เรียน

มังกร วงศ์บุตร (2547 : 60-66) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการอ่านของนักเรียนโรงเรียนบ้านหัวเต่า อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คนมีพัฒนาการอ่านโดยวัดจากความสามารถที่ปรากฏของนักเรียนโดยการแสดงออกหรือปฏิบัติกิจกรรมใน 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเล่านิทาน กิจกรรมขอดนักอ่าน กิจกรรมป้ายนิเทศ และกิจกรรมแข่งขันวิชาการ หนังสือ ซึ่งในกิจกรรม 4 กิจกรรมนี้ ได้ยึดแนวทางการของพัฒนาการอ่าน 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของเกรย์ ซึ่งประกอบด้วยความรู้จักคำการเข้าใจความหมายของคำ วลีและประโยค การมีปฏิริยาต่อข้อความที่อ่าน และการบูรณาการซึ่งผลของการพัฒนาวิธจากความสามารถตามขั้นตอนการอ่าน 4 ประการดังกล่าว พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน มีความรู้และความสามารถตามขั้นตอนดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 100 ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านออก อ่านคล่องจนมีนิสัยรักการอ่าน

ธรรมพร แข็งกสิการ (2548 : 109) ได้ศึกษาการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านสถานสุ่ฝันของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่นครสวรรค์ เขต 1 ตามความคิดของผู้บริหารและครู บรรณารักษ์ 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานด้านสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสมและการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยวัตถุประสงค์ที่มีความสำเร็จและปฏิบัติสูงสุด คือช่วยให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 บรรลุเป้าหมายแห่งคุณภาพ ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับความพอเพียงของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ พบว่ามีความพอเพียงอยู่ในระดับมาก โดยความพอเพียงมากที่สุด คือจำนวนหนังสือในห้องสมุด แต่การปฏิบัติเพื่อระดมทรัพยากรส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลางโดยกระบวนการที่มีความสำเร็จสูงสุดคือ กิจกรรมวางทำงาน อ่านทุกคน ด้านผลผลิต พบว่า ผลผลิตของโครงการมีความสำเร็จและมีคุณภาพอยู่ในระดับมากผลผลิตที่มีคุณภาพสูงสุด คือ นิสัยรักการอ่านของนักเรียน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เบลน (วิฑูรย์ รองศรีแย้ม. 2534 : 40 ; อ้างอิงมาจาก Blain. 1983 : 125) ศึกษาความแตกต่างระหว่างเด็กที่มีประสบการณ์ในการอ่านและไม่มีประสบการณ์ในการอ่านของผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียน โดยศึกษาเปรียบเทียบจากอายุ ภูมิหลัง ความสามารถในการอ่านความแตกต่างของปัญหา เกี่ยวกับความสามารถในการอ่าน และวิเคราะห์คำศัพท์ ความแตกต่างในด้าน การพัฒนาคำศัพท์ของเด็ก ศึกษาของผู้ปกครองว่ามีการจัดสภาพแวดล้อมในบ้านเพื่อเตรียมความพร้อมในการอ่านมากน้อยเพียงใด และสาเหตุที่ทำให้เด็กอ่านได้ก่อนวัยเรียนผู้วิจัยได้จำแนกเด็ก ออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีประสบการณ์และกลุ่มที่ไม่มีประสบการณ์ สัมภาษณ์ผู้ปกครองและครูผู้สอนนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม การศึกษาครั้งนี้ พบว่าเด็กที่มีประสบการณ์ ในการอ่านจะสนใจ เรื่องราวมีสาระยุ่งยาก ข้อมูลข่าวสาร ชอบอ่านหนังสือที่ให้ข้อเท็จจริง เด็กกลุ่มนี้มีความจำ เป็นเลิศเป็นเด็กที่สมบูรณ์ทุกด้าน ไม่เคยประสบความล้มเหลวในชีวิต ร่าเริงและปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ ไม่มีประสบการณ์ในการอ่าน ในการทำแบบทดสอบ ได้คะแนนดีกว่าเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ใน การอ่าน

ไกเซอร์ (Kiser. 2003 : 96 – A) ได้ศึกษาแนวความคิดของครู เกี่ยวกับแนวทางที่ อาศัยวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นฐาน ซึ่งจำเป็นสำหรับสร้างและภาษาโปรแกรมการอ่านที่มี ประสิทธิภาพและศึกษาวิธีการที่กลุ่มโรงเรียนใช้ในการพัฒนาครู และใช้กลยุทธ์อื่น ๆ เพื่อ สนับสนุนและส่งเสริมครูให้ปรับปรุงทักษะ ของตนในการสอนการอ่าน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการหลากหลาย วิธีใช้แบบสำรวจมุมมองของครู จากชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่การสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับเดียวกันเฉพาะผู้ที่จบรายวิชา การพัฒนาการอ่าน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคณะครูและกลยุทธ์อื่น ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดโปรแกรมการอ่าน ที่มี ประสิทธิภาพ คณะครูต้องการกลยุทธ์ที่ปรับปรุงและเพื่อสอนการอ่านต้องการเวลาเพื่ออุทิศให้ การสอนอย่างเหมาะสม ต้องการวิธีการประเมินที่ปรับปรุงแล้วเพื่อกำหนดความก้าวหน้าของ นักเรียน และยังต้องการกลยุทธ์ที่ใช้ในการปรับปรุงนักเรียนที่ยังมีความสามารถไม่ดีนักครูต้องการ

มีปัจจัยนำเข้าป้อนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาที่มีให้มีการนำไปใช้และการสะท้อนกลับและครูต้องการหาทางช่วยเหลือผู้ปกครองใช้เสริมแรงการสอนในชั้นเรียน

ลิว (ดวงพร พวงเพชร. 2541 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Liu. 1992 : 80-83) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่านซึ่งประกอบด้วยภูมิหลังทางครอบครัว การกระตุ้นทางครอบครัว เวลาที่ใช้สำหรับการอ่าน และลักษณะทางจิตสังคม ได้แก่ ความวิตกกังวล มโนทัศน์แห่งตน ความเชื่ออำนาจใจตน และแรงจูงใจในการเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับไฮสคูลชาย 846 คน หญิง 1.003 คน โดยใช้แบบทดสอบใช้การวิเคราะห์สถิติ LISREL ผลการวิจัยพบว่า ภูมิหลังทางครอบครัว มโนทัศน์แห่งตน ความเชื่ออำนาจใจตน และเวลาที่ใช้สำหรับการอ่าน มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่าน ส่วนการกระตุ้นจากครอบครัว และแรงจูงใจ ในการเรียนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอ่าน แต่ทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์กับเวลาที่ใช้สำหรับการอ่านส่วนความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์ทางลบกับความสามารถการอ่าน

สเตลเทนแคมป์ (ดวงพร พวงเพชร. 2541 : 143 ; อ้างอิงมาจาก Steltenkamp. 1972 : 79-82) ศึกษาเกี่ยวกับเจตคติต่อการอ่านและนิสัยรักการอ่านของนักเรียนไฮสคูล โดยสอบถามเกี่ยวกับสิ่งที่อ่าน ความพอใจ สภาพแวดล้อมจากครอบครัว เพื่อนและโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีการอ่านหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ โดยอ่านนิตยสารมากที่สุด นักเรียนที่อ่านมากเป็นผู้ชอบอ่านและได้รับการส่งเสริมให้รักการอ่านขึ้นอยู่กั ปรเภทของหนังสือ และความนิยมของเพื่อนจากเพื่อน ๆ ที่ชอบอ่าน และความสนใจอ่านขึ้นอยู่กั ปรเภทของหนังสือ และความนิยมของเพื่อน ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ในการอ่านร่วมกับครอบครัว และเพื่อมีส่วนช่วยให้ให้นักเรียนปรับตัวในเรื่อง ความต้องการอ่านในห้องเรียนด้วย

ดิจิโวนนา (ดวงพร พวงเพชร. 2541 : 43 ; อ้างอิงมาจาก Digiovanna. 1997 : 82-86) ศึกษาความสำคัญของการอ่านเพื่อการบันเทิงอย่างเสรี และผลกระทบของการอ่านต่อแรงจูงใจในการอ่าน เจตคติการอ่าน และความสามารถในการอ่านของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับเกรด 3,5 และ 7 รวมทั้งผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ วิธีการศึกษาเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยผู้ปกครองตอบแบบสอบถามให้ครู สังเกตและใช้คะแนนจากแบบทดสอบ มาตรฐานที่ทดสอบเจตคติของนักเรียน การศึกษาพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าว โดยกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านสูง และกลุ่มที่มีความสามารถในการอ่านปานกลาง ได้ใช้เวลาในการอ่านเพื่อพักผ่อนหย่อนใจกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จากครอบครัวที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีทางการอ่าน

จากการศึกษาผลงานวิจัยในประเทศและผลงานวิจัยต่างประเทศ สรุปได้ว่า การส่งเสริมการอ่านเพื่อกระตุ้นใจให้เกิดนิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการอ่านจะช่วย พัฒนาสติปัญญาความรู้ความสามารถประสบการณ์ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตอันจะส่งผลสู่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านต้องดำเนินการให้เป็นระบบ มีกระบวนการที่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะสามารถพัฒนางานส่งเสริมการอ่านได้และเป็นเรื่อง ที่บุคลากรทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการสร้างนิสัยรักการอ่าน ซึ่งได้แก่ ครู บรรณารักษ์ และผู้บริหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY